

ERIC
KNIGHT

Légy hű
magadhoz

Eric Knight

LÉGY HÚ MAGADHOZ

Könyvmolyképző Kiadó
Szeged, 2007

Ragyogó
kék szemű kedvesemnek

*...Mindenek fölött
Légy hű magadhoz: így, mint napra éj,
Következik, hogy ál máshoz se léssz.
Isten veled: áldásom benned ezt
Érlelje meg majd!*

Hamlet

1

Tavaszi vége felé komolyra fordult a háború. A város tengerparti sétányán már hallatszott az ágyúzás.

Az emberek valahogy megkönnyebbültek. Legalább a *Sitzkriegen* már túl vagyunk – mondták.

Sétáltak a ragyogó napfényben, várták a győzelmi híreket, és hallgatták az ágyúszót. Csendesen dörögtek az ágyúk, hisz messzire voltak, messze túl a Csatornán, valahol a kontinensen. De ha jókedvű, lágy szellők fújdogáltak a tenger felől, és elhozták az ágyúzás morajló hangját, az emberek azt mondogatták: Halljátok? Most aztán megkapja a magáét!

Néha magányos hang rezdült meg a levegőben, mintha valaki egy ujjal megütne egy hatalmas dobot. Máskor meg hosszú morajba olvadt a hang, mintha kutya morogna.

Az üdülők meg a tengerparti kirándulók azért mégis jókedvűen sétálgattak a szokatlanul jó időben. Ógyelegtek a kövekkel szegélyezett sétányon, nagyokat szívtak a szétmálló vízínövények és a tenger fanyarul sós illatából. Néha megálltak, s olyankor azt mondogatták:

- Figyeljete csak! Hallottátok? Az ágyúk!
- Igen. Most aztán megkapja a magáét.

Füleltek egy kicsit aggodalmaskodva, hisz utóvégre mégiscsak háború volt ez, de azért mégis jókedvűen hallgatóztak, hiszen túljutottak végre az idegfelesztő várakozáson. És hát bíztak a fiúkban odaát, meg a szövetséges haderőkben, aztán meg ezek a hangok különben is túl csendesek és távoliak voltak, semhogy bármi rosszat jelenthessenek.

Különös módon személyes büszkeséget éreztek az emberek, vala-

hányszor meghallották a távoli ágyúzást. Mintha pusztán azáltal, hogy hallgatják az ágyúkat, maguk is valami kicsiny, de azért fontos részt vállalnának a háborúból, mintha a hallgatózás pusztá tényével maguk is hadi szolgálatot teljesítenének.

Gyönyörű idő volt a sétára. Az emberek olykor kiballagtak a városka határába, felmáztak a sziklák csúcsára. Ott, jó magasán a Csatorna fölött, erősebb volt a tengeri fuvallat. Mintha zenekar zengett volna, mindig fújta a szél, és nagy foltokban borzolta a füvet, lent az öblökben, mélyen a sziklák alatt, lassított filmként gördültek a partra a hullámok.

Odafönn sokkal tisztábban hallatszott az ágyúzás. Ha az ember ott ült vagy hevert, és hallgatózott, valami meghatározhatatlan módon olyasféle érzése támadt, mintha előrs lenne.

Most a városban is erősödött az ágyúdörgés. Néhány üdülő távozni készült.

A városka bennszülöttjei úgy érezték akkoriban, mintha a ragyogó napfény szokatlanul korai szépsége merő pazarlás lenne a természet részéről. Mint valami túlságosan bő gyümölcsstermés egy különben is fölös bőségű gyümölcsszezonban, vagy a heringek érthetetlen vonulása akkor, amikor már amúgy is oly sok a zsákmány a halászbárkákban, hogy egy darabot sem lehet eladni a túlárasztott piacon. Hisz ebben a városkában üzlet volt a jó idő.

És ha nem lenne háború, már zsúfolásig megtelt volna a helység: a penziók, a szállodák, mind, mind, még a legelőkelőbb hely, a Channel Hotel is. Mert pénzt keresni csak úgy lehet, ha pukkadásig megtömik a szállodákat, míg jó az idő.

Elvégre a nyári szezon a legjobb esetben is oly rövid – mondták az idevalósiak –, hogy az embernek mindent ki kell használni, hogy a telet kihúzza majd valahogy.

Most igazán megvolt a jó idő, s a városka mégis, ahogy a helybeliek mondták, jóformán kongott az ürességtől. De azért a lakosok nem a háborúra panaszkodtak, inkább az időjárásról szidták. Sokkal jobb lenne, mondták, ha legalább esne. Inkább esőt kívántak volna, semhogy veszendőbe menjen a sok finom napsütés.

De azért nem panaszkodtak. Elvégre háború van, mondták. Készüljön fel az ember, hogy zokszó nélkül helytálljon magáért, ha már végre igazán elkezdődött a háború, s már az ágyúzást is hallani.

Már nagyon tisztán hallatszott az ágyúzás, különösen éjszaka, amikor az elsötétítés szokatlan némasága borult a városra. Éjszakánként holtta dermedt a helység. Vacsora után legfeljebb egy rövid kis sétára vállalkoztak az emberek, s amint visszatértek, hogy lefekvés előtt még felhajtsanak egy pohár italt a bárban, elmondogatták, hogy milyen érdekes, mennyire tisztán hallatszik éjjel az ágyúszó.

Hallgatták a rádiót, és megvitatták a hadi helyzetet. Na, várjunk csak egy kicsit! Ez már nem Lengyelország vagy Norvégia! Most már igazi hadsereggel találja magát szemközt az a Hitler, most aztán megkapja végre a magáét. A francia seregeket a világ legjobb tábornokai vezetik. Most bizony jól elszámította magát Hitler. Ahogy ezek az ágyúk szólnak, az semmi egyebet nem jelenthet, csakis azt, hogy most aztán elhúzzuk a nótáját.

Senki sem gondolta, hogy az ellenkezőjét is jelentheti. Még akkor sem, amikor még közelebb jött az ágyúzás, még akkor sem, mikor már ott tartottak, hogy éjszakánként a szobákban is hallani lehetett az ágyúdörgést.

Már ki sem kellett menni a sétányra vagy a sziklatetőre. Ágyban fekvé is hallhatta az ember a szél örökös zúgását, a hullámok moráját, és – hallhatta az ágyúk dörejét is. Megcsörrentek az ablakok. Olykor még a lövedékek levegőt hasító hangját is lehetett hallani.

Először valami felmorajlott, majd hosszú, süvítő hang következett. Olyan volt, mintha nagyon messziről hallaná az ember a földalattit. A süvítés eltartott harminc másodpercig, ötvenig – aztán a robbanás. Krrramp! Így hangzott. Moraj, majd a süvítés, amely addig tartott, amennyi ideig az ember vissza tudja tartani a lélegzetét, aztán krrramp! Becsapódott. A hang szétterült a levegőben. A krrramp többnyire hangosabb volt, mint a kezdő morajlás.

A május még át se fordult júniusba, már látni lehetett az ágyútűzet. Délkeleten villogott, meg-megcsillant, néha meg hosszú ideig felvörösölt az ég. Az izzás éjszakáról éjszakára terjedt nyugat felé.

A helyzet zavarossá vált. A Channel Hotel bárjában bambán hallgatták a rádiót az emberek, de a dolgokat az sem magyarázta meg. Hírek után elmondogatták egymás közt: azt igazán nem kívánhatja az ember, hogy a londoni rádió olyan adatokat közöljön, amivel elárulná terveinket az ellenségnek. De hiszen ez természetes is, ugye?

Mindez nagyon zűrzavaros volt, míg Churchill be nem jelentette,

hogy bekerítő hadműveletről van szó. A bejelentés mindjárt világosabbá tette a dolgokat. A németek, mint valami kiszögellő ék, előrenyomultak. Ha az ember felvázolta a helyzetet, rögtön láthatta, milyen egyszerű az egész. Csak meg kell őket szorítanunk észak felől, délről meg a franciák csinálják majd ugyanezt. Bárki láthatja. Az ember csak azon csodálkozott, hogy lehettek a németek olyan őrültek, hogy ebbe a helyzetbe keveredjenek.

De aztán senki nem beszélt többé a bekerítő hadműveletről, mint ahogy azt sem mondták már, hogy Hitler lekéste az autóbust.*

Az ágyúk egyre szélesebb körben dörögtek, s folyton zörgették az ablakokat. A tüzük is terjedt délkeletre, délre, és végül felvillant délnyugaton is.

A háború kiszélesedett a Csatorna mentén, és mindenki tehetetlen volt. Már látszott, hogy valami nincs rendjén. Mintha a tengerparti sétány hatalmas ünnepi emelvény lenne, és a háború ott vonulna el az ember szeme láttára, csak éppen tenni nem lehet semmit.

Az ágyúk éjjel-nappal dörögtek. De már senki nem mondta, hogy: most végre megkapja a magáét! Mert kezdtek már arra gondolni az emberek, hogy fordítva is elszülhet a dolog. Hogy a bombák az övéikre hullhatnak.

Először kezdtek robbanászerekre, meg sikoltva szétfröccsenő acélra és emberi húsrá gondolni az emberek.

Egy maroknyi üdülő kivételével mindenki összecsomagolt és elutazott. Az túlságosan borzasztó volt, hogy egész nap ott üljön az ember a diadalmasan ragyogó napfényben, míg közben az ágyúk a szinte szemmel látható szörnyűségekről beszélnek. Hisz jóformán a nézők előtt mészárolják le a brit hadsereget. Mert az már nyilvánvaló volt, hogy nem a németek jobbszárnyát, hanem az angol sereget kerítették be.

A rádió közölte, hogy a belga király megadta magát, és megnyitotta a maga frontszakaszát. A belgák cserbenhagyták az angolokat. A franciák is. Csak a brit hadsereg harcolt már, és az óriási túlerő azt is bekerítette. A németek elfoglalták Calais-t. Már csak néhány

*Utalás Chamberlain hírhedt kijelentésére: „Hitler lekéste az autóbust” – azaz nem tudja már lerohanni Angliát.

kilométerre voltak Dunkerque-től. A brit hadsereg a puszta életéért küzdött.

És akkor végül a háború iszonyattá vált. Az emberek elborzadtak, valahányszor meghallották az ágyúkat. Szörnyű volt arra gondolni, hogy a bombáknak ez a véget nem érő zuhataga a brit hadsereg szorosán összenyomott csapataira zúdul.

A dörgések kinszenvedéssé tették az éjszakákat. Egy-egy csattanás már csaknem betörte az ablakokat. Ami azt jelentette, hogy a hadihajók is működésbe léptek. A flotta segíteni próbált, hogy visszaszoríthassák a német sereget.

Éjszakánként megtelt az égbolt kitörő fényekkel, és lángolva izzott. Nappal repülőrajok húztak el V alakzatban a szirtek fölött. Teljes sebességgel száguldottak, és az emberek tudták: azért sietnek annyira, hogy segítsenek betömni a léket kapott balszárnny hasadékát. A gépek elviharzottak és visszajöttek megint. Véget nem érőn térültek-fordultak bombarakományaikkal a Csatorna fölött, hogy az embernek végül is olyan érzése támadt, hogy az aerodinamika törvényei nem számítanak, és a puszta kimerültségtől egyszerre csak lezuhannak az égből a pilóták is, meg a gépek is.

Ekkor történt végre, hogy elmúlt a jó idő. Leszállt a köd.

Elutaztak a legeslegutolsó üdülők is. Úgy vélték, hogy szörnyű élményben volt részük, de azért rendületlenül kitarítottak. Na és még valami: az idő, az szép volt. De most, hogy az egyetlen jó dolog is véget ért, igazán nem érdemes tovább maradni.

A ködös idő két napig tartott. Ezen a két napon kimentették a brit hadsereget. Haditengerészeti egységek vagy privát vízijárművek – mindegy! Vontatóhajók, torpedórombolók, jachtok, halászbárkák, kiránduló ladikok, evezős csónakok, kajakok – bármi, ami úszott a vízen. Átértek a túlsó partra, és elhozták az embereket, amíg a hátvéd tovább harcolt az ellenséggel. Oda-vissza járt ez a koldusflotta – egész nap és egész éjszaka, meg az egész következő napon és az egész következő éjszakán –, amíg csak a víz színén maradtak az alkalmatosságok, hajóztak rajtuk.

Így került haza a brit expedíciós hadsereg nagy része. De nem az egész. Mert a köd felszállt, és megint szép idő lett.

Még mindig dörögtek az ágyúk, és az emberek tudták, hogy

Dunkerque-ben az utóvéd még mindig tartja magát. Azok pedig, akik harcoltak, tudták, hogy most már nemigen küldhetnek értük hajókat – most, hogy felszállt a köd. De azért harcoltak tovább.

Amíg tartott az ágyúzás, azt jelentette, hogy az utóvéd még van. A tengerparti városka lakói a sétányon álldogáltak és tudták ezt. Erre gondoltak, és hallgatták az ágyúzást, mely emberi húst csapkodott és szaggatott. Ott álltak a napfényben az emberek, és újra meg újra erre gondoltak. Fülükkel hallották, hogy tépik cafatokra a brit utóvédet.

És egyszerre nagyon elcsendesedett minden. A nap haszontalanul és pazarul süttött az üdülővárosra. Beragyogta a gyönyörű tengeri fürdőhely üres pompáját, a parti sétányt, a díszes lámpaoszlopok töretlen hadseregét, a padok rendületlen zászlóaljait.

Az ágyúk elhallgattak. Mindennek vége, Dunkerque a németeké.

2

Mire megjött a nyár, a kutya sem érdeklődött a város iránt. Olyan furcsa volt a helybelieknek, hogy örökösen ragyog a nap, és nyoma sincs a nyaralók nyüzsgő tömegének. A szállodák, ahogymondogták, egészen elsorvadnak.

A helység egyre elhagyottabb lett. Augusztusra a zenekari emelvényt, szemközt a Channel Hotellal, belepte a homok, és később sem látszott rajta egyetlen lábnyom sem. Már a Channel Hotelt is „elsorvadás” fenyegette. Erre gondolt az igazgató helyettese, míg ott ült magas székén a rács mögött. Erre gondolt, míg bámult kifelé az ablakon. Csak báméskodott, tanulmányozta a szélfúttá mintákat a homokban, a sétányból kiszögellő zenekari emelvény padlóján. Arra gondolt, hogy nincs szerencséje. Az igazgatót éppen behívták az 1907-es korszállal. Ő maga fiatalabb, de szerencsétlenségére teljesen alkalmatlan a katonai szolgálatra. És ez a szerencsétlenség még szerencse is lehetne, üzleti értelemben, persze, ha nem menne ilyen pocsékul az üzlet. Mrs. Tirrell után ő volt legközelebb az igazgatói álláshoz. Felkapta a fejét, mert valami megtörte a csendet. A lift közeledett. Igyekezett barátságos arcot vágni. A modern előcsarnok üres volt. De

hátrább, a társalgóban, ült egy férfi, egészen belesüllyedt a karosszékebe. A napfény ruhája barna szövetére hullott, és élénk, meleg színfoltot rajzolt ki rajta. Ez összhangban volt a társalgó színeivel, s az igazgató helyettesét valamiképp jobb kedvre derítette.

A lift megállt. Az ajtó kinyílt. Kilépett egy asszony, egy nevelőnő és két gyerek. A gyerekek kimentek a nevelőnővel a napra. Az asszony leült az előcsarnokba egy karosszékebe, és elmerült egy képeslapba. Néhány pillanat múlva behajtotta a lapot, és a sétányra néző ablakhoz ment. Sokáig állt ott, figyelte a nevelőnőt és a gyerekeket.

A társalgóban kellemetlenül, túl hangosan megszólalt a csengő. A pincér besietett, majd visszajött, odament a bárpulthoz, és bement ismét, tálcáján egy pohár cseresznyepálinkával. Amint áthaladt az előcsarnokon, elkapta az igazgatóhelyettes pillantását. Ő maga is visszapillantott jelentőségteljesen, és szabad kezének minden ujját szétártva jelezte, hogy már az ötödik pohárral viszi. A helyettes igazgató nem mosolygott, csupán bólintott. Lehajtotta a fejét, és megpróbált nagyon elfoglaltnak látszani.

Hallotta, hogy az asszony feléje közeledik az ablaktól, a cipője sarka először a parketten kopogott, aztán halkán a szőnyegen, majd ismét keményen és határozottan a parketten. Az igazgató helyettese felnézett és mosolygott.

– Felhívta a számot?

– Igen, Mrs. Cathaway. Abban a pillanatban szólunk, amint kapcsolják.

Az asszony türelmetlenül topogott, aztán visszament kopogó léptekkel az ablakhoz. Ott tovább járkált, kifelé nézegetve az ablakon. Kopogása tisztán csengett az üres előcsarnokban. Kip-kop, kip-kop.

A társalgóban megmozdult a meleg színfolt. A barna ruhás fiatalember átjött az előcsarnokba, kissé bizonytalanul járt. Az igazgatóhelyettes udvariasan rámosolygott, ahogy az áthaladókra szoktak. De a fiatalember nem ment át a helyiségen. Egyenesen a rács felé tartott.

– Elmegegyek – mondta. – Kérem a számlámat.

– Ó – sóhajtott a igazgató helyettese. – Nagyon sajnálom, Mr. Briggs. Azt hittem, hogy ön legalább egy hétig itt marad nálunk.

Olyan levertnek látszott, hogy a fiatalember bosszúsan összeráncolta a homlokát. Azt gondolta: „Mért sajnáltatja magát ez a nyavalyás? És mért törődjem én a bánatával? Mi közöm hozzá.”

– Nem, elmegyek – mondta.

Az igazgató helyettese féloldalra hajtotta a fejét, csak aztán mosolygott.

– Bocsánat, egy pillanatra. Azonnal kiállítom a számlát.

Elment, a fiatalember odakönyökölt a pultra, és félig elfordult. Láthatta az asszonyt, amint az nézett kifelé az ablakon. Feléje háttal fordult. A lába karcsú volt, nagyon formás. A varrás tökéletesen egyenes a harisnyáján. A cipősarka is tökéletes.

Nézte a topogó lábat. Tekintete felfelé haladt. Az asszony csípője karcsú volt. Olyan típusú nő, akinek nem kell övet viselnie.

A férfi, anélkül hogy észrevette volna, már abba is hagyta ezt a képzeletbeli vetkőztetést, a tekintete továbbvándorolt, kinézett az ablakon. Hatot láthatott a sétány díszes lámpaoszlopainak sorából. Pontosan olyanokat, mint a társalgó ablakán át, de onnan csak ötöt látott. Egyformák. Épp az egyformaságukat utálta. Öt, aztán hat. De ugyanaz.

Elmozdult egy kicsit a helyéről, hogy a hat lámpaoszlop egészen szimmetrikusan helyezkedjék el az ablakkeretben. Előrehajolt. Most végre szabályos távolságban voltak egymástól az oszlopok. Ez valahogy megnyugtatta.

Az asszony megfordult, ő meg valami megvetést vett észre a pillantásában, ahogyan amaz végigmérte.

„Nem magát nézem – gondolta. – A hat lámpaoszlopot nézem. Jogom van nézni a lámpaoszlopokat.”

Mereven bámult tovább, de hirtelen abbahagyta, amint meghalotta az igazgatóhelyettes lépteit. Egy fekete ruhás asszony jött utána. Kis bajuszkája volt, de sötét haját nagy gonddal fésülte.

– Ez Mrs. Tirrell, az igazgatónőnk – mondta a helyettes igazgató.

„Mi az ördögnek hoztad ide?” – gondolta a fiatalember.

Az asszony mosolygott.

– Szóval ön máris elhagy bennünket, Mr. Briggs?

– Igen.

– Azt hittük, hogy hosszabb ideig marad.

– Nem. Elmegyek.

– Valami nincs rendben? Talán a kiszolgálás?

– Nem. Egyszerűen elutazom.

– Értem.

Azt gondolta: „Istenem, mit aggatják rám a gondjaikat? Üres az

átkozott szállodájuk, és még ezért az egy vacak vendégért is aggódnak. Arról én igazán nem tehetek, hogy üres a szállodájuk, és hogy ráfizetnek, és hogy elvesztik az állásukat. Arról én nem tehetek. Semmi joguk hozzá, hogy a gondoljaikat rám aggassák.”

Az asszony félszegen felnézett, és halkan, bizalmasan azt mondta:

– Ha az árak miatt lenne, Mr. Briggs... Rendes körülmények között nem tehetnék meg, de mivel olyan gyenge a szezonunk, engedhetnék valamit.

„Ó istenem, istenem!” – gondolta a fiatalember.

– Nem, el kell mennem – mondta. – Megyek, becsomagolom a holmimat. Ha lenne olyan szíves elkészíteni a számlát, mire lejövök...

Felment a lépcsőn, nem vette igénybe a liftet. A szobájában megragadta a már becsomagolt bőröndjét. Lejött ismét, odament a pult-hoz, és elkérte a számlát. Összeráncolta a homlokát, amint a papírlap tetején rápillantott szépen, tisztán odaírt nevére: Clive Briggs úr. Fejét kissé megrázta, mintha a gondolatait akarná elűzni. Kifizette a számlát, az igazgató helyettese kimérten számolta le a visszajáró aprópénzt. Közben felbúgott a házi telefonközpont.

– Bocsánat – mondta a helyettes igazgató.

Az ablaknál álló asszony elősietett kopogó léptekkel. Az igazgató helyettese mosolyogva jött vissza.

– Az ön száma jelentkezik, Mrs. Cathaway. Sajnálom, hogy ilyen sokáig kellett várnia...

– Kapcsolják a lakosztályomba – felelte az asszony.

Megfordult, és csaknem beleütközött a barna ruhás fiatalemberbe.

– Bocsánat – mondta.

A fiatalember fürgén félrehúzódott, hogy szabaddá tegye az útját a lift felé. Persze, az asszony meg is kerülhette volna ugyanazzal a fáradsággal. A férfi ezt úgy torolta meg, hogy ismét a lábát nézte, míg beszállt a liftbe. Egy pillanattal az ajtó becsukódása előtt az asszony megfordult, és észrevette a szándékos szemtelenséget. A férfi erre felüdültlen elmosolyodott.

– Megőriznék ezt nekem? – kérdezte, és szép, új táskáját felrakta a pultra.

– Szíves örömet, Mr. Briggs.

– Majd visszajövök érte, vagy értesítem önöket, hová küldjék utánam.

– Igenis, Mr. Briggs.

A fiatalember megkönnyebbülten sóhajtott. Gyorsan kilépett az ajtón, és kiment a sétányra.

Iris Cathaway kimért mozdulattal levette a kalapját, megnézte magát a tükörben, és gondosan megigazította selymes barna haját, aztán átment a lakosztálya nappali szobájába. Az íróasztalhoz ült, kinyitotta a száját, mintha beszédre igazítaná, felemelte a telefonkagylót, és megszólalt:

– Igen?

A vonal másik végén férfihang csendült fel, vidám meglepetéssel:

– Iris! Az isten szerelmére, mit csinálsz te ott?

– Órák óta próbállak téged megkapni.

– Épp most érkeztem. Amikor mondták, hogy Leafordból keresnek, nem is gondoltam...

– Itt vagyok a Channel Hotelban. Velem vannak a gyerekek is. De innen most már el kell őket vinnem.

– Persze. És hová akarsz menni?

– Éppen ezért hívtalak. Azt szeretném, Hamish, ha te döntenél.

– Én? De hiszen tudod, hogy mi a véleményem. Én...

– Ne kezdjük ezt újra, nincs most rá idő. Innen tovább kell vinnem a gyerekeket. Arthurt kivettem az iskolából.

– De Iris, ha újra megszakítod a tanulását...

– Én nem akarom megszakítani, de azt se akarom, hogy meghaljon a gyerek. Katonai repülőtér van az iskola tőszomszédságában. Azt hittük, hogy az biztonságos terület. Hisz azért költözött oda az iskola. Te is azt mondtad, hogy ott nagyobb biztonságban lesz.

– Várj csak, Iris! Én azt nem mondtam. Én csak elismertem, hogy talán így van, de az ellen eleve tiltakoztam, hogy a gyerekeket bárhová is elvigyed.

Az asszony észrevette, hogy a férfi hangja szárazabbá és pedánsabbá válik, mint mindig, ha mérges. Ő viszont megőrizte hangja hűvösségét.

– Kérlek, Hamish! Arra most nincs idő, hogy jogi okoskodásokba kezdj. Tény, hogy az az iskola Arthur számára a lehető legrosszabb hely a világon. Úgy gondolom, te is csak azt akarod, hogy a gyerekek biztonságban legyenek.

– Ne bolondozz, Iris! Természetesen azt akarom, hogy biztonságban legyenek. Hozd vissza őket ide!

– Nem, Hamish, én nem megyek vissza Londonba. Az a legrosszabb hely a világon...

– Ebben nem értünk egyet, Iris. Itt megtettek minden szükséges óvintézkedést. Nem hiszem, hogy valaha is bombázni lehetne Londont, olyan jól megszervezték a védelmet.

– Amit mondtam, megmondtam. Inkább lennék bárhol, mint Londonban.

– De Iris, az istenért! Fogalmam sincs róla, mit kívánsz tőlem, mit tehetnék ilyen messziről. Ha azt tettetd volna, amit először mondtam neked, és Oddale-be mentetek volna...

– Szó sem lehet róla! Yorkshire-be nem megyek! Ne kezdjük előlről ezt a vitát!

– De hát hová akarsz menni?

– Nem arról van szó, hogy én hová akarok menni. Ez terád tartozik, te vagy a gyerekek apja.

Hallotta, amint a férje kimerülten sóhajt.

– Nézd, Iris, néhány perc múlva tárgyalásom kezdődik. Majd gondolkodom még...

– Hát ha az fontosabb neked, mint a saját gyerekeid biztonsága...

– Jaj, Iris, az isten szerelméért! Mit akarsz hát tulajdonképpen? Mit tegyek? Neked semmi se jó, amit én mondok, ha pedig én kérdelem tőled, hogy mit akarsz tenni, akkor azt mondod, hogy az rám tartozik. Londonba nem akarsz jönni, mert az neked nem biztonságos. Yorkshire-be – pedig az Isten a tanúm rá, hogy ott sok mérföldnyi körzetben nincs semmi bombáznivaló – nem akarsz menni, mert az apámmal még mindig tart az a nevetséges viszályotok. A te apádhoz nem mérsz, mert egy mérföldnyire onnan vasgyár van. Arthurt kiveszed az iskolából, mert repülőter van a közelben. Ezzel szemben hol vagytok most? Valamennyi hely közül, ahová csak viheted a gyerekeket...

– Azért jöttem ide, mert ez biztonságos. Ez tengerparti nyaraló, itt egyetlen katonai célpont sincs a városban.

– Ugyan, katonai célpontok! A déli partvidéket már bombázták. Különben is te azt hiszed, hogy ezek előbb leszállnak, és megvizsgálják a környéket, vajon vannak-e ott katonai célpontok? Ezek a náci gentlemanek...

– Kérlek, Hamish, ne szónokolj. Nagyon jól ismered a véleményemet erről az egész ostoba háborúról. A nácioknak is van annyi érzékük az úri viselkedéshez, mint a mi hadseregünknek! Semmi okuk, hogy ezt a várost bombázzák.

– Akkor mért nem maradtok ott?

– Azt tanácsolnád, hogy tartsam itt a gyerekeket, amikor az imént magad is beismerted, hogy ez valószínűleg nem biztonságos hely?!

Hallotta, amint a férje nagyot fúj. De aztán keményen és nyomatékosan beszélt tovább:

– Neked kell döntened, hogy ott akartok-e maradni. Mondd meg, hogy mit akarsz?

– Itt nem maradhatunk. Ez itt iszonyatos, ez a szörnyű szálloda. Addig még elviselem valahogy, amíg te határozol. Olyan helyre akarok menni, ami tökéletesen biztonságos... Ahol a gyerekek szépen, rendesen felnőhetnek. Ez minden. És azt akarom, segíts, hogy ilyen helyet találhassak.

A túlsó oldalon csend. Aztán megszólalt a férfi:

– Rendben van. Utána fogok nézni. Ott vannak a fiúk? Üdvözölni szeretném őket.

– Nincsenek itt. Kimentek Millsszel a partra.

– Értem. És hogy vannak?

– Nagyon jól.

– És te?

– Köszönöm, egészen jól. És te hogy vagy?

– Ó, én egészen rendben.

– Akkor tehát utánanézel a dolognak? Willfreddel is beszélhetnél.

Beszéld meg valakivel!

– Utánanézek.

– Jól van, Hamish. Tehát megígérted nekem?

– Persze, megígérted.

– Akkor hát isten veled.

Hallotta a telefon kattánását. Egy darabig még ülve maradt, aztán felállt, és kinézett az ablakon. Kissé távolabb, lenn a homokban, láthatta Millset – magányos fehér folt a takaró barna négyszögén. Arthur előrehajolt, mereven, kinyújtott lábbal, ahogy a gyerekek szokták. Elmerülten nézegetett valamit a homokban, a víz szélén. Prentiss bizonytalan léptekkel szaladgált a takaró körül, megingott és elesett.

Iris önkéntelen mozdulattal lendítette előre a karját, mintha a nagy távolságon át is felemelhetné a kisfiút. Mills tovább olvasott, fel se nézett. A gyerek ott feküdt.

Iris teste megfeszült. A hiábavaló erőlködés elgyengítette, és a tetetlenség érzésével töltötte el. Fogait összeszorítva figyelte, amint a kisgyerek négykézlábra tornászta magát, majd felemelkedett, és dülöngélve újra körültrepte a takarót, részeg kört írva a homok sápadt aranyán.

Iris lehunyta szemét, ujjai hegyét a halántékára szorította, úgy maradt ott mozdulatlanul.

3

Miután Clive elhagyta a szállodát, nyugat felé ment. Átvágott a városon, aztán nekieredt a sziklatetőn vezető útnak. Nyugodt, határozott léptekkel gyalogolt, míg az őrszem meg nem állította.

– Állj, ki vagy?

– Jó barát – felelte.

– Gyere közelebb, jó barát, hadd nézzelek meg!

Míg átestek a szokásos formáságon, Clive arra gondolt, hogy mindez milyen mulatságos. Az őrszem egész fiatal ember volt. Bal lábát előretette, puskája agyát szabályszerű szuronyt szegez az állásban a csípőjéhez szorította. De a fegyveren nem volt szurony. A fiú megcserélte a lábát.

– Gyerünk! – mondta zavartan. – Mit keres itt?

Clive közelebb lépett, a fiú karszalagját nézte.

– Hello, önkéntes nemzetőr – mondta. – Mi van?

A fiú lábához eresztette a puskáját. Fejével intett.

– Ez zárt kikötő, így nevezik. Én azért vagyok itt, hogy senkit ne engedjek le, ha nincs engedélye. Magának van?

– Nincs.

– Ahá... Nos, ha valami dolga van amarra, lemehet hozzájuk. Menjen ott le a főúton! Arra van az őrház.

– Nem fontos – mondta. – Csak sétáltam. Vizontlátásra.

– Vízontlításra – felelte a fiú nyugtalanul.

Clive megfordult, és ment az úton visszafelé. Félmérföldnyire egy északnak elágazó gyalogösvényhez ért. Ment azon is vagy félóra hosszányit, a leszálló nap fénye rézsúton hullt a bal vállára. Alkonyatkor elérte az észak felé vezető műutat. Sötétedett, amikor egy útkereszteződésnél megpillantott két embert. Az autóbusz-megállónál várakoztak. Egyikük lábánál régimódi szalmakosár feküdt, olyanféle, amilyenben az ácsok hordják a szerszámaikat.

Odaállt melléjük, és felszállt velük ő is a megálló buszra. Leült, feje a kocsi hintázásának ütemére bólogatott, hallgatta a hátsó szerkezet csikorgását, és pontosan végiggondolta, mi mindent kellene csinálni, míg kivennék a hátsó tengelyt, rendben a helyére illesztenék a differenciált, és újra összeraknák az egészet.

Amikor a kalauz a jegyeket kérte, az ács és segédje azt mondták: – Gosley.

Ugyanazt mondta ő is. Hat pennybe került a jegy. A busz lassan haladt, gyakran megállt. Már rég besötétedett, amikor az ácsmester lehajolt a kosaráért. Clive is kiszállt utánuk.

Az elsötétítés koromsötétbe vonta a helységet, de Clive érezte, hogy valami kisvárosba vagy inkább faluba került. Elindult a sötétben, látta homályosan a keskeny járdát. A falu kocsmáját nem is anynyira a szemével, mint inkább az áporodott sörszag nyomán találta meg. A sötét zsúfolt volt. Ahogy belépett, zsvivajgott a helyiség a vidék vaskos tájszólásától. Az emberek odafordultak, ránéztek, a terem elcsendesedett.

Odament a pulthoz.

– Van valami ennivalójuk?

– Sajnos, nincs – felelte a csapos.

– És hol kaphatnék enni?

– Nem tudom. Megpróbálhatja a vendéglőben. Mondd csak, Will, van valami ételféle odaát?

Az egyik férfi előrehajolt a pult mellett, és köpött egyet.

– Beteg a lánya. Fekszik. Nemigen lesz náluk ennivaló.

– Egy csésze húsleveset adhatok magának. Van leveskockám – mondta a csapos.

– Nem kérek, nem fontos! Adhat egy dupla konyakot?

– Egy dupla konyakot, uram. Igenis.

Clive fogta a poharát, és az egyik asztalhoz ment. Amint leült, mint a megadott jelre, ismét megindult a hangos beszélgetés.

Lehajtott fővel üldögélt. Hallotta a dobójáték dárdácskáinak koppanását a céltáblán. A hangok beleolvadtak a játékot kísérő duruzsolásba. A füle szokni kezdte a tájszólást, értelme lett a diskurálásoknak. Vitáztak valamiről az ivóban. Valaki azt mondta emelt hangon:

– Hát nem öltek meg három embert alig húszmérföldnyire innen?!

– Bizony. És nem süllyesztettek el egy francia hajót, tele franciákkal? Pedig megadták magukat, és visszamentek volna Franciaországba.

– Ej, a pokolba a franciákkal, meg a belgákkal is! ...Azokon a rohadt belgákon úgy keresztülgázolhattak, ahogy akartak. De ha majd szemközt találják magukat egy igazi hadsereggel, akkor aztán megtudják, hol lakik az isten. Fogadok, hogy mi még megtanítjuk őket kesztyűbe dudálni!

– Fogadok, ha nem török át azt a szárnyat, mi még jól kitartottunk volna.

Ezt egy fiatal népfelkelő mondta, és sugárzó arccal pillantott körül.

– A büdös belgák! – szólalt meg mellette valaki. – Ezt csinálták már az elmúlt háborúban is. Az ember sose tudhatja, hányadán áll a belgákkal. A fele se különb a rohadt népségnek, mint a németek.

Clive felállt, a pulthoz ment.

– Még egy duplát – mondta.

A hangja túlságosan élesen csengett. Mellette rábámult egy ember, a beszélgetés elhalt. A szomszédja háttal fordult, és tovább mondta a magáét a népfelkelőnek:

– Hát én csak azt mondom, hogy most aztán alaposan bele kell másznunk ebbe a koszos munkába. A múlt háborúban hagytuk, hogy kevéssel megússzák. Azt se tudják azok Németországban, hogy mi az a háború. Nahát, én csak azt mondom, hogy most aztán meg se álljunk, amíg meg nem mutatjuk nekik... Egyenest Berlinnek, hadd tudják meg, mi fán terem a háború.

Kihívóan megfordult.

– Igazam van, pajtás?

Clive felemelte a poharát. Érezte, hogy az emberek várnak tőle valamit. Idegen kuvasz a falkában. De a várakozásuk alapján véve nem volt barátságatlan.

– Ha maga mondja – felelte halkan.

– Hogy értsem azt, hogy ha én mondom?

Clive gondosan letette a poharát, mielőtt válaszolt.

– Mit akar, hogy mondjak? Igent, és még valami bókkal is kedveskedjem?

A férfi zavartan bámult rá, a többiek csendben voltak.

Aztán, amint visszaült a helyére, Clive hallotta, hogy újra kezdik a beszélgetést, de már sokkal halkabban. Mintha ellenség közé keveredett volna.

Ivott, és már nem is törődött velük. Érezte, ahogy egész testében szétárad az ital melege, és elmerült teljesen ebben a békességben. Érezte, hogy a feje le-lehajlik és remeg. Zavarosan zsongott körülötte a lárma, a szavak értelmetlenül egymásba folytak. Úgy tűnt némelykor, mintha aludnék, máskor meg, mintha csupán az értelme zsibbadozna. Mert annyira mégis ébren volt, hogy keze-lába a gondolataitól szinte függetlenül elvégezze a szükséges mozgásokat: odamenjen a söntéshez, felvegye a poharát, leüljön egy fiatalemberrel szemközt, és kocintásra emelje a poharát, gondosan kikerüljön valakit, aki éppen dobáshoz készülődik, kezében a tűhegyű kis dárdával.

Arra eszmélt, hogy erőteljes hang ébreszti fel különös bódultságából. Komor arcra esett a pillantása, és rájött, hogy megint benne van a vitában.

– Csak azt mondom, hogy partra kell szállni a kontinensen, és váratlanul megrohanni őket. És, istenemre, most aztán végig kell harcolni a háborút, még ha rámegy az utolsó rohadt ember is! A jó öreg Anglia nem adhatja meg magát.

– Ezt mondja maga.

– Mit szól hozzá, maga rohadt alak, ezt mondom én!

– A szájával.

– Igenis, a számmal.

– Hát akkor mért nem mennek már a frontra? Maga mikor indul?

– Én ott voltam az elmúlt rohadt háborúban, és most is elmentem volna, ha nem lennék túl a katonakoron.

– Elég baj, hogy túl van a katonakoron.

– Elég baj az magának is. És magával mi van?

– Én is túl vagyok a katonakoron. Nagyapa vagyok.

– Nagyapa! Mindjárt beverem azt a rohadt pófádat!

Clive látta, hogy a férfi keze előrelendül. Gyorsan hátralépett, és ütött boldogan, nekivadultan. Érezte, hogy pontosan odacsap az állkapcsára. A férfi elbukott, de rögtön fel is ugrott, úgy rázta a fejét, ahogy az ökölvívók.

Nevethetnékje támadt, azzal se törődött, hogy mellbe vágják. Különös öröm árasztotta el: csinált végre valamit. Rugalmasan hátraugrott, és behúzott egyet a szemközt jövő alaknak. Hallotta a csapos kiáltozását:

– Uraim! Uraim!

Nem figyelt rá senki.

Mintha megszakadt volna valahogy az idő – ott volt már az ajtónál, emberi testek forgatagában. Leszegett fővel osztogatta jobbra-balra az ütéseket. A karja kifáradt, de még ez a fáradtság is jólesett.

Aztán, mint amikor elszakad a film, s abbamarad hirtelen a jelenet, nem volt már semmi más, csak az eszméletlen sötétség.

4

Az öreg Cathaway tábornok nézte a fiát, amint előrehajlik lassan, és beszéd közben végighúzza a gyufaszálat a dobozon.

– És anya hogy van?

– Köszönöm, jól. Mindig egyformán.

Azt gondolta: „A három fiú közül Roger a legjózanabb. De a legzárkózottabb is. Sosem lehet tudni, mit gondol tulajdonképpen. Az is csodálatos, hogy tudja Diane-t elviselni. Halálosan fárasztó ez az asszony, nekem legalábbis az. De hát Rogerhoz valószínűleg Diane sem tud közelebb férkőzni, mint én.”

Roger Cathaway nagy gonddal gyújtotta meg a szivarját, a gyufát jó messze tartotta a szakállától.

– Nem kellene már vacsora előtt rágyújtanod – mondta Diane panaszosan.

– Nem kellene? Miért? – kérdezte Roger derűsen. S a szivar ott füstölgött háta mögé kulcsolt kezében.

„Hát ez az – gondolta az idősebb Hamish. – Az ember igazán nem

tudhatja, vajon annyira fél-e Diane-tól, hogy máris abbahagyta a szivarozást, vagy csak udvariasan átsiklik az asszony megjegyzésén? Az ember sehogy se láthat belé.”

Roger lábujjhegyre állt, úgy hintáztatta magát.

– Gondolom, tudjátok, hogy Prentiss Saintby Amerikába utazott?

– Igazán? Nem is tudtuk.

– Igen – mondta Roger. – Repülőgépeket vásárol. Vagy valami mást.

Idősebb Hamish bólintott. Ez Saintbyre vall. Persze hogy megkaparintott magának valami bombabiztos feladatot. Saintbyről ifjabb Hamish jutott az eszébe.

– Nem tudom, Hamish hol lehet – jegyezte meg. – Nem mondta, hogy...

– Ó – mondta Roger –, befut idejére. Elsötétítés van, tudjátok, nem könnyű most Londonban közlekedni.

Félszegen hallgattak, mint az olyan emberek, akik nem tudnak addig felszabadultan viselkedni, míg meg nem érkezik, akire éppen várnak.

– És Bullyer tábornok? Találkozott már vele? – kérdezte Diane.

Idősebb Hamish köhécselt.

– Nem, tulajdonképpen nem. Majd később találkozom vele. Majd a jövő héten.

– Aha.

Csend volt. Roger óvatosan letette a szivarját.

– Mintha Hamisht hallanám – mondta. – Megyek, megnézem.

Idősebb Hamish a torkát köszöri.

– Gyönyörű nyarunk volt, ugye?

– Ugye? – visszhangozta Diane. Szinte kínos igyekezettel összpontosította minden figyelmét a lenti zajokra. Idősebb Hamish meghalotta legifjabb fia hangját. Örvendezve sietett elébe.

– Apa! Ez igazán nagyszerű! Hogy van anya?

– Jól. Kitűnően. Tudod, hogy ő sosem változik. Mi nem nagyon változunk odalent Yorkshire-ben. A jó levegő teszi.

– Gondolom, megvacsorázhatnánk... – mondta Diane.

Átvonultak az ebédlőbe.

Idősebb Hamish kissé elkedvetlenedett. Mért olyan nyomasztó, ha az ember a saját gyerekei asztalánál eszik? Gyerekek! Roger majdnem olyan öregnek látszik, mint ő. Mindenesetre jó ötvenesnek. Istenem, hiszen valóban az ötvenhez közeledik!

– Hallottad, hogy Iris bátyja Amerikába ment? – kérdezte ifjabb Hamish.

– Igen. Éppen most mondta Roger.

– Acélt vásárol.

– Acélt? Azt hittem, repülőgépeket.

– Igen? Én úgy tudom, hogy acélt.

Idősebb Hamish azt gondolta: „Milyen képtelenül forró ez a leves! De Rogernek, úgy látszik, messze járnak a gondolatai.”

– Azért jöttél be Londonba, hogy Bullyerrel találkozz? – kérdezte ifjabb Hamish.

– Igen. A jövő héten majd újra bejövök. Üzent nekem, elnézést kért, és azt szeretné, ha inkább a jövő hétre halasztanánk a dolgot.

– Értem.

Roger vágta fel a húst, hihetetlen szakszerűséggel szeletelte. De hát végül is sebész, elég nagy a gyakorlata hozzá, hogy jól tudja szelni a húst.

Idősebb Hamish most először vidult fel a saját gondolatától. Aztán újra elborult az ábrázata. Nem lenne szabad ilyen félig sültten tálalni a birkát. A marhahús, az más. Minél nyersebb, annál jobb. De a birkát jól ki kell sütni. A disznóhúst meg éppen ropogósra. De hát Diane...

– Rosszul állunk Szomáliában? – kérdezte ifjabb Hamish. – Mi történik ott tulajdonképpen?

Idősebb Hamish felengedett.

– Valami átkozott kavarodás van. Istenemre, jóságos istenemre, ha nekem lenne ott két hadosztályom! Csak kettő! Fogalmam sincs, mit csinálnak ezek a hülyék.

– Nyilvánvaló, hogy a taktikai tervben a közel-keleti francia hadseregére is nagyon számítottak. És most, hogy a franciák kiestek...

– Hát erről van szó! Nem lenne szabad más nemzetre támaszkodnunk – dörmögött idősebb Hamish. – Támaszkodjunk csak a saját erőnkre, mint azelőtt is mindig.

Ifjabb Hamish a tányérja fölé hajolt.

– Mindenesetre, úgy látszik, hogy ki kell vonulnunk.

Hallgattak.

– Nem szereti a birkát? – kérdezte Diane.

– De nagyon is – felelte idősebb Hamish.

Most már nincs mit tenni, meg kell ennie.

– Nagyon finom – mondta.

Ha pedig már úgyis meg kell enni, akkor az ember ne sajnáljon egy jó szót mondani.

– Örülök, hogy van, aki méltányolja – mondta Diane bánatosan.

– Olyan nehéz manapság valami jó ételt szerezni, de hát az ember nem kíméli a fáradságot. És aztán...

„Csodálom, hogy Roger ezt kibírja – gondolta idősebb Hamish.

– Persze, ő páncélt növesztett maga körül, amögött él. És oda az aszszony nem tud behatolni.”

Hagyta, hogy elkalandozzanak a gondolatai, míg csak Diane meg nem szólította, kezében egy kávéskannával.

– Szép formája van, ugye? Most szereztem...

– Hogyne, persze. Pont olyan ez a kávéskanna, mint egy kávéskanna.

Észrevette, hogy kedvesebben is válaszolhatott volna. A kanna csakugyan nagyon szép, szolid vonalú ezüstmunka. Azt meg kell hagyni, ízlése legalább van Diane-nak.

– Funkcionalista – mondta ifjabb Hamish.

Idősebb Hamish örömmel kapott az alkalmon.

– Igen. Ez a mai funkcionalizmus az építészetben és minden más területen is...

– Legalább túljutottunk a viktoriánus kor agyoncifrázott borzalmain – mondta Diane.

Idősebb Hamish fontolóra vette, vajon pusztán a vitáért vitatkoznak-e Diane-nal.

– Dekoráció, funkcionalizmus – mondta. – Ezeknek semmi közük a művészethez. A művészet, meg minden egyéb is, abban a pillanatban elromlik, amint tudatosan akarnak tőle valamit. Igen, bármit is akarnak tudatosan.

Diane ingerülten megmozdult.

– A kávé talán odabenn ihatnánk meg...

Hátratolták a székeket. Bevonultak Roger dolgozószobájába.

„Barátságtalan hely – gondolta idősebb Hamish. – Úgy látszik, az orvosok szeretik komor dolgokkal telerakni az otthonukat.”

– Mondd, Roger, mit ígért Will, mikor jön ide? – kérdezte az ifjabb Hamish.

– Vacsora után.

– Most már vacsora után vagyunk – mondta idősebb Hamish türelmetlenül.

A várakozás mindig valami bizonytalan állapotba sodorja az embert.

– Neki igazán sok a dolga – mondta ifjabb Hamish.

– Willfred csillaga most igencsak emelkedőben van, ugye? – szólalt meg Roger nyájasan.

– Igen. Willfred most feltör, együtt a pártjával.

– A párt! – szóló közbe idősebb Hamish. – Az ő pártja! Szerencséje van, ennyi az egész.

Ifjabb Hamish mosolygott.

– Hát igen. Esélytelenre tett, és a ló most mégis ott van a célegyenesben. Most még konzervatív kormányunk van, de isten tudja, hogy milyen lesz, mielőtt még a háború véget ér.

– Willfred olyan hideg, mint egy darab fagyasztott marhamáj – jegyezte meg idősebb Hamish lassan, elgondolkozva. – Mindig is olyan volt.

Pillanatnyi csend támadt. Diane felkelt.

– Bocsánat... utána kell nézнем...

Kiment.

„Micsoda finomság! – gondolta idősebb Hamish. – Micsoda gyalázatos finomság. Hiszen éppen az a fajta, aki arra is képes, hogy amint kilép, hallgatózzék az ajtónál. Istenem, jóságos istenem, mért nem szeretem a fiaim feleségeit? Vajon kiben van a hiba, bennük vagy bennem?”

De hát Willfred igazán olyan hideg, mint a fagyasztott marhamáj, neki pedig joga van ezt kimondani. Mindig ilyen volt különben, kiskölyök korában is.

– Willfredet mindig nehezen lehetett megérteni – mondta idősebb Hamish. – Már kiskorában is. Én legalábbis nehezen értettem.

Mindig volt Willfredben valami kemény akaratosság – nagyon is biztosan tudta, hogy mit akar. A másik kettőből hiányzott ez a tulajdonság. Roger, a legidősebb, túl nyájas volt, Hamish, a legfiatalabb, túlságosan nagylelkű. Mindkettő az a fajta, amelyikre ráteposnak az életben. Igaz, Roger falat épített maga köré, nehogy eltiporják. Bezárkózott a maga külön világába. Ifjabb Hamish viszont ezt sem tanulta meg. Ő továbbra is nagylelkűen szétszórja magát.

Az a fajta, aki ad. Iris meg az, aki elvesz. Olyan, mint valami nőstény

pók. Hamish nagylelkűségéből szívja tele magát, feleszi a jóságát. És ha egy szép napon elfogyasztja az egész tartalékot, akkor mi lesz?

– Jó színben vagy, apa – mondta az ifjabb Hamish.

Idősebb Hamish végigsimította szürke bajuszát.

– Jól is érzem magam. Jól érzem magam.

Ebben a pillanatban csakugyan jól érezte magát, de aztán eszébe jutott, hogy néha elakad a lélegzete. Olyankor szokott ez meggesni vele, ha siet. Talán a szíve? Valami szívhiba? Olyankor mintha szét-pattanna benne valami.

Akarta is már kérdezni Rogertől, de ma nem lehetett. Ha kettesben maradhattak volna...

– Mintha Willt hallanám – szólalt meg Roger.

Kiment a szobából, a másik kettő ott maradt, az ajtót leste. Végre meghallották Willfred hangját. Belépett higgadtan beszélgetve.

– Örülök, hogy látlak, apa. Anya hogy van?

– Nagyon jól, mint mindig.

– Nos, családi összejövetel – mondta Willfred. – Lássuk csak, van már vagy két éve, sőt három is, hogy mind együtt voltunk... Hogy van Iris?

Ifjabb Hamish bólintott.

– Jól van, köszönöm.

– És hol van most tulajdonképpen?

– Leafordban, a déli partvidéken.

– Igazán?

Willfred körülnézett.

– Erről jut eszembe... Gondolom, ti is tudjátok már, hogy a bátyja kint van Amerikában?

Idősebb Hamish rosszkedvűen mosolygott.

– Persze – mondta. – Acélt vásárol.

– Nem, nem acélt – felelte Willfred. – Valami mást.

„Nos hát, mért nem mondja meg, hogy mit – gondolta idősebb Hamish. – Micsoda bolond. Úgy viselkedik itt, mintha államtitkokat őrizne. Kapitális marha.”

Ismét Szomália került szóba, Roger mosolyogva hallgatott, Hamish lelkesen, Willfred nagyképpően beszélt. Végül is befejezte a szónoklatát. Legyőzte Hamisht. Az apjára nézett.

– Találkoztál Bullyerrel? – kérdezte.

– Hát... izé... a jövő héten beszélek majd vele.

Willfred közelebb lépett, a másik kettőt kizárta a társalgásból.

– Bullyer... – kezdte ismét.

Levette csíptetőjét, hosszú, keskeny orra most mintha élesebben, kihívóan előreugrott volna. Idősebb Hamish észrevette, hogy a haja is gyérül.

– Mi baj van Bullyerrel? – kérdezte.

– Semmi különös – felelte a fia könnyedén. – Csak... – egyszerre csendesebben folytatta –, tudod, nem hiszem, hogy Bullyer lenne a legalkalmasabb... Különösen Dunkerque után. Szerintem inkább Condout a jövő embere. Nos, ha gondolod, puhatolózhatnék Condoutnál...

Idősebb Hamish kihúzta magát. Egy apa tehet szívességet a fiának, de nem a fiú az apának. Hacsak azt nem akarja ezzel mondani, hogy most lezárult az életének egy szakasza.

És különösen Willfredtől nem fogadhat el pártfogást.

– Bullyer a barátom – mondta. – Együtt voltunk hadnagyok.

– Ebben nem kételkedem – felelte Willfred előzékenyen. – De most arról van szó, hogy mit akarsz, és ki segíthet. Mi az tehát pontosan, amit akarsz?

– Istenem, mit akarok? – mormogta idősebb Hamish. Láttá, hogy a másik két fiú nézi őket. – Ilyen időkben nem arról van szó, hogy mit akar az ember, hanem hogyan segítsen. Isten a tanúm, hogy eddig nem valami fényesen mentek a dolgok! Persze, a hadvezetés új elméletei, az új taktika, ahogy vitathatatlanul a támadás fölé helyezik a védekezést... Hajaj! Ezek a fiatalok aztán nem nagyon remekelnek. Szép kis kátyúba jutottunk. Invázió fenyeget bennünket. És közben itt vagyunk jó néhányan, hosszú életünk minden tapasztalatával. Csak várjuk, hogy megtehessük, ami tőlünk telik. Mert volna mit tenni, és itt állnak a tapasztalt emberek, akik tudnának is cselekedni. Egy hadosztályt, egy dandárt, akármit!... De gondolod, hogy van egyáltalán valami lehetőségünk, hogy újra szolgálatba lépjünk?

Ifjabb Hamish észrevette, hogy Willfred szóra nyitja száját. Gyorsan elébe vágott, nehogy a bátyja esetleg azzal a két szóval kezdje: Túl öreg...

– De hát kétségkívül rettenetesen sok a munkájuk, apa. Jó időbe telik majd, amíg újra megszervezhetik a nyugállományban levőket.

Idősebb Hamish még mindig füstölgött Willfred ellen.

– Hát akkor csak siessenek, mert minket ugyan nem használnak fel, a fiatalok viszont nem nagyon tülekednek a katonai szolgálatra, úgy látszik.

Amint kimondta, rögtön észrevette, hogy Willfrednek szánt kirohanásával inkább Hamisht sértette meg.

„A fene egye meg – pillantott Willfredre –, akinek ilyen vastag bőr van a képén, azt úgysem lehet megsérteni.”

Ifjabb Hamish megdörzsölte elvörösödő arcát.

– Hát igen – mondta. – Gondolom, mégiscsak furcsa lenne egy háború, amelyben egyetlen Cathaway sem vesz részt.

– Ide figyelj, Hamish – folytatta az apja. – Te tudod, hogy mire gondoltam.

– De nem – tiltakozott Hamish kitörő indulattal. – Mi titokban mind húztuk az orrunkat Prentiss Saintby miatt. És íme, itt van ez a háború, és apa az egyetlen Cathaway, aki hajlandó lenne részt venni.

– Nahát, Hamish, én nem úgy gondoltam...

– De hiszen van már egy Cathaway, aki elment katonának – mondta Willfred.

Mind rábámultak.

– Roger lánya a légierőnél szolgál, ugye? Tessék, ő az a Cathaway, aki már egyenruhába bújt.

Willfred ezt olyan önelégülten mondta, hogy idősebb Hamish nem tudta többé türtőztetni a mérgét.

– Éppen erről van szó! – tört ki. – Asszonyok, lányok mennek a háborúba, a férfiak meg ácsorognak. Nem is tudom, Roger, hogy engedheted! Pontosan erről akartam beszélni veled. Ez a dolog nem tetszik nekem, Prudence az én unokám, és...

– És az én lányom – mondta Roger csendesesen.

– De... de hát, jóságos istenemre, gondolkozzál, ember! Te nem is tudod, milyen dolgok történnek az ilyen női táborokban! Nem, én nem bízom bennük... Nők uniformisban... És mondd, tulajdonképpen mit csinál Prudence?

– Őrmester – felelte Roger. – És nem hiszem, hogy ő...

– Legénységi állomány? – csodálkozott Willfred. – De hát miért nem szóltál nekem?...

– Maga intézi a dolgait, Willfred, nem én.

– Akkor legalább hadd nézzek utána, az isten szerelmére! Beszél-

hetek valakivel, és elintézhetem, hogy olyan rangot kapjon, ami méltó a...

– Nem, azt nem – szólt közbe idősebb Hamish. – Joga van hozzá, hogy a saját lábán próbáljon megállni.

– De apa, most már igazán nem tudom, kinek a pártján vagy! Az előbb azt mondtad...

– Én annak ellene vagyok, hogy a nők egyenruhába bújjanak, de ellene vagyok annak is, hogy a politikusok beleavatkozzanak a katonai ügyekbe – felelte idősebb Hamish.

Úgy érezte, ezt jól megmondta neki.

– Várjatok csak mind a ketten – szólalt meg Roger. – Elvégre az én lányomról van szó, hadd magyarázzam meg. Ha az embernek gyereke van, hát még ha egyetlen, először is úgy igyekszik nevelni, hogy tökéletes biztonságnak érezze az otthonát. Ezután következik, amikor az ember arra tanítja, hogy ebben a nagyon bonyolult világban is megtalálja a biztonságát. De nem úgy, hogy az ember mindentől óvja, és megtiltja neki, hogy kilépjen a világba. Hanem azzal, hogy hagyja, hadd menjen bátran, tanuljon megállni a saját lábán abban a tudatban, hogy ott van mögötte az otthon biztonsága, ahová mindig visszavonulhat, ha úgy adódik. Mert annak semmi értelme, hogy a lányokat folyton óvjuk a világtól, hisz egy szép napon már nem lesz mögöttük a szülő, hogy vigyázzon rájuk, és akkor úgy maradnak odakinn a világban, hogy még egy horgonyuk sincs, amibe megkapaszkodjanak, ha viharba kerülnek... Sokat gondolkoztam én azon, hogy mit is jelent szülőnek lenni. Nagyon, nagyon sokat gondolkoztam...

Úgy állt ott, ujjait ropogtatva, mint aki maga is meglepődik a saját szónoklatától.

Mindnyájan hallgattak. Végül ifjabb Hamish megmozdult.

– Sajnos... el kell mennem – mondta. – Még egy csomó dolgot el kell intéznem... Túl későn kaptam értesítést erről a vacsoráról, és nem tudtam másképp beosztani a munkámat, éjszakára is maradt belőle.

– Helyes – bólintott idősebb Hamish. – Én is elballagok veled. Majd leraksz valahol útközben.

– Nem akarsz itt aludni? – kérdezte Roger szelíden.

– Nem, köszönöm. Megszállok a klubban, és ha olyan lesz a kedvem, kora reggel már megyek is tovább.

– Nem maradsz Londonban?

– Még nem tudom. Lehet, hogy hazaszaladok, és jövő héten újra bejövök a városba.

– Nekem változatlanul az a véleményem, hogy Condout... – kezdte Willfred.

– Nem, nem – vágott a szavába idősebb Hamish. Igyekezett barátságosabb színezetet adni a hangjának, amilyen a búcsúzáshoz illik.

– Nagyon kedves vagy... de én már csak kitartok Bullyer mellett.

Kimentek lassan a szobából.

Amint a kocsiban ültek, idősebb Hamish gondolatban már rendezgette a szavakat – meglepődött, hogy a fia szólalt meg először.

– Az ördögbe is, a múlt háborúban az ember túl fiatal volt, most meg egy kicsit öregnek érzi magát. Bolondság! Tudod... Tudod...

– Ugyan – mondta idősebb Hamish. – Öreg, harmincnégy éves korában?

Úgy érezte, hogy ez túlságosan is úgy hangzik, mintha nyíltan ráakarná beszélni valamire Hamisht. Szaporán folytatta tehát:

– De végül is az ügyvédekre, merem állítani, háborúban és békében egyformán szükség van. Elég nagy baj, hogy sose szűnnek meg a pereskedések... Tudod, ez nagyon mulatságos!

Hangos nevetésbe kezdett a lassan gördülő kocsi sötét fülkájében.

– Sose felejttem el, amikor Egyiptomból hazajöttem azzal a sebbel a vesém fölött... Nem, ez a sebesülésem Ladysmithnél volt. Persze, a búr háborúban. Na, szóval, amikor hazajöttem, anyátok nagyon... hm... nagyon tartózkodóan viselkedett. Végül rájöttem, hogy mi a baja. Hogy a hátamon sebesültem meg. Ismered azt a régi, mulatságos, romantikus felfogást, hogy a katona mindig csak arccal állhat az ellenség felé, és ha a hátán kapja a sebet, az csak a gyógyáság bélyege lehet, mert az annak a jele, hogy elfutott. Jó időbe telt, míg megmagyaráztam anyátoknak, hogy robbannak a srapnelek. De azt hiszem, hogy tulajdonképp máig sem tudott megszabadulni attól a régi felfogástól. Fogalma sincs róla, mire képesek a modern, nagy hatású robbanószerkezetek. Azt hiszem, ő a lelke mélyén még mindig úgy képzelem, hogy úgy megy az egész dolog, mint hajdan Omdurmannál;* én pedig lóháton vágatok a csatákba.

*1898-ban a szudáni Omdurman mellett verte meg Kitchener a Mahdi seregét.

Hálásan nevetett.

– Nem is tudom, miről jutott ez az eszembe? Még senkinek sem mondtam el.

„Miattam tette – gondolta ifjabb Hamish. – Azért, hogy ne gondoljak arra, hogy mért nem vonulok be. Azelőtt ügyesebben forgott a nyelve is. Szomorú dolog a szülők öregsége.”

– Jól van az úgy – mondta. – Anya békében él az elképzelései közt. Bár minél többen megtehetnék!

Idősebb Hamish gondolatai közben lóugrásszerűen elkalandoztak.

– De mi az ördögöt csinál Iris a tengerparton?... Hol is?... Leafordban? Azt hittem, hogy Arthurt elvitte... Hol is van az az átkozott hely, ahová eredetileg mentek?

– Ott éppen egy repülőtér mellé rakták az iskolát... vagy az iskola mellé telepített valaki egy repülőteret. Ezért vitte el onnan Iris a gyereket. Egész nap zúgtak a repülőgépek. Iris attól tartott, hogy nem lesz jó hatással a gyerekekre ez a sok... ízé... ez a sok katonásdi.

– Á, bolondság! Még mindig jobb, mint ez a fejvesztett, rémült ide-oda szaladgálás. És most hol van? Leafordban? Jóságos ég! A csatorna mellett, pontosan szemközt Hitlerrel.

– Csak ideiglenesen – mondta Hamish. – Majd csak találok... kell találnom valami más helyet... Aztán minden rendbe jön.

Idősebb Hamish elhúzta a száját a sötétben.

– Te igazán ismered az érzelmeimet – mondta kissé sértődött hangon. – De én már a kisujjamat sem mozdítom ebben az ügyben. A fene vigyen el engem is, ha megtenném!

– Ó, hát nem kell ezt így felfogni.

Idősebb Hamish a nyelve hegyével megnedvesítette a szája szélét. S már ki is csúsztak rajta a szavak:

– A fene vigye az egészet, igazán nem látom be, mért nem hozhatja Oddale-be a gyerekeket. Ez a legelhagyatottabb és legbiztonságosabb hely az egész szigeten...

A fia hallgatott. Idősebb Hamish érezte a csend nyomasztó súlyát, és nagyot fújt. „Most már benne vagyunk, és aki á-t mondott, mondjon bé-t is” – gondolta.

– A fenébe is, Iris derék asszony – dünnyögte. – Csak éppen az ilyen derék asszonyoktól mentsen meg az isten! Tudod, egyszer még megmondja neki valaki, miféle bokorban termett.

- Kérlek, apa!
- Az apja, az öreg Saintby! Micsoda szent!... Istenemre, én legalább sose akartam uzsorakölcsönökből megszédni magam. De ő igen! Bizonyítékom van rá! A törvény előtt is volt emiatt! És ezek után még Iris akar rólam mindenféle badarságot összehordani. Énrólam!
- Hamish arra gondolt, hogy még sosem hallotta az apját ilyen élvezettel és indulattal pletykázni. Ez is az öregség jele valószínűleg.
- Iris soha nem beszélt efféléket – vetette ellen.
- Csak védd – vágott vissza idősebb Hamish. – Persze hogy nem mondott... De az unokámat nem akarja Oddale-be hozni, még akkor sem, ha ez az egyetlen biztonságos hely az egész Angliában. Inkább kockára teszi az életüket...
- Ugyan, apa! Vissza akarom hozni őket Londonba. Itt biztonságban lesznek...
- A fenét lesznek.
- Igazán nem hiszem, hogy Londont bombáznák. Annak olyan hatása lenne az egész művelt világra...
- Marhaság! A múlt háborúban is bombázták. Talán nem? Akkor mért képzeled, hogy most nem tennék meg újra?
- Ez egészen más. Van légvédelmünk, és...
- És mire észbe kapunk, elsöpörnek itt mindent a föld színéről. Jól jegyezd meg, mit mondtam!
- Ifjabb Hamish más irányba terelte a beszélgetést.
- Ugye, milyen jól nézett ki Willfred? Szinte kivirult, mint a babérfák mostanában.
- Tudod, mi lenne mulatságos? – mondta az öreg tábornok. – Ha összehoznánk Irist és Willfredet.
- „Willfred és Iris egy szalaggal összekötve, mint két kis cica – gondolta. – Egyik olyan, mint a másik. Két cigány egy pár. Kemény, rámenős emberek.”
- A fiú gondolatai egyszerűbbek voltak az öregúrénál.
- Ó, ők nagyon jól megértik egymást – mondta szelíden.
- Persze... De hát most mi lesz? Willfred bekerül a kormányba, és mindenki tudja, hogy Iris testestül-lelestül náci.
- De apa! Ez nem így van. Ő csak a béke híve, semmi egyéb.
- No, én hallottam vitatkozni...
- De az még a háború előtt volt!

– Persze, ezek most csendesebbek. De azért Willfrednek most szörnyen kellemetlen lenne egy sógornő, aki testestül-lelkestül náci.

– Mindenkinek joga van hozzá, hogy annak a dobnak az ütemére lépjen, amelyiket szívesen hallja – mondta Hamish.

– Persze. És a dobról szólva...

A kocsi lassított.

– Itt vagyunk a klubnál – jegyezte meg ifjabb Hamish. Előreszólt a sofőrnek: – Várjon még!

Idősebb Hamish ott állt kényelmetlenül a sötét járdaszegélyen. Lehajolt a kocsi ablakához. Valami jó gondolata volt az előbb, de most egyszerre elillant.

– Hm... sajnálom, hogy annyit fecsegetem az öreg Saintbyről. Nem kellett volna elmondanom.

– Úgyis tudtam – felelte ifjabb Hamish. – Will egyszer elmesélte.

– Vagy úgy – mondta idősebb Hamish. Úgy érezte magát, mint amikor a vitorlából elfogy a szél, és a vásznak ernyedten megereszkednek. De aztán felvidult. Persze, a dobok... Megvan a jó gondolata.

– Tudod, Hamish, én nem akarok beleszólni, de közted és Iris között... Azt hiszem, jobban a sarkadra kellene állnod. Adnék neked egy tanácsot. Sokkal öregebb vagyok nálad, és... szóval, az asszonyt és a dobot...

– Rendszeresen verni kell, ugye? – folytatta ifjabb Hamish. – Én is tudom, de azt hiszem, hogy ebben a mostani áldott esztendőben a dobok a fontosabbak. Jó éjszakát.

Idősebb Hamish fejcsóválva nézte, amint a kocsi lassan elhúzott az elsötétítés miatt a járdaszélre mázolt fehér vonalaktól. Fejét csóválta, és belépett a klubba.

5

Clive vadul lüktető fejfájással ébredt. Mintha egy rezesbanda játszott volna valahol. Rövid, keményített függönyöket látott. Aztán rájött, hogy valakinek a hangjára ébredt fel.

Felnézett. Ebből a szögből óriásnak látszott a szobában álló fiatal-ember, a feje messze fenn, közvetlenül a ferde tető alatt. A jobb szeme mellett sebhely és valami folt virított. Hullámos gesztenye-barna haja még nedvesen csillogott a fésülködéstől. Mosolygott, és egy bögre teát nyújtott feléje. Felült és kiitta. Aztán fintort vágott, visszaadta a bögrét, és felhúzott térdére támasztotta a kezét.

– Rosszul vagy, mi?

Túlságosan törődöttnek érezte magát ahhoz, hogy beszéljen. Csak kinyitotta és összezárta a kezét, mintegy jelezve, hogy hallotta, amit mondtak. A fiatalember vidáman felnevetett, és odatelepedett az ágy szélére. Clive-nak ettől ibolyaszínű fények ugrándoztak a szeme előtt.

– Azon ne csodálkozz, ha nehéz a fejed. Jól eláztál tegnap.

– Lehet. Hol vagyok?

– Nálunk. Mondtam az anyámnak, hogy egy barátom rosszul lett, és hazahoztam. Rosszul voltál, érted?

– Rosszul?

– Hát nem emlékszel? Hű, micsoda muri volt! Rég nem volt ilyen a vén Koszfőben.

– Sajnálom. Én csak arra emlékszem, hogy valami vitába keveredtem. Rád sem emlékszem.

– Nem hát. Pedig jól megbeszéltünk ott tegnap este mindent: a nőket, a világot, a háborút. De akkor a Pofázó beleszólt, te meg behúztál neki egyet. Az meg feltápáskodott, és neked ment. Te meg úgy röhögtél, majd megfulladtál. Valaki közétek állt, ki akart békíteni benneteket, te meg annak is odasóztál egyet véletlenül. Erre az is vissza, de akkor már állt a bál javában. Már nemcsak ketten szórakoztatok, jó kis cirkusz volt mindnyájunknak. Volt ott egy népfelkelő, az lecsatolta a derékszí-

ját, azzal csépelte, akit csak ért. Aztán jöttek a zsaruk, mi meg kipu-
coltunk a hátsó ajtón, át a hátsó kerítésen, ki az országútra.

– Nagyon rendes vagy, hogy segítettél. Igazán több eszem lehetett volna.

– Jól van, na. Mindenki verekedett.

– De rendes volt, hogy mellém álltál.

– Ugyan, nem számít. Nekem az különben is gyönyörűség, ha csinálhatunk egy kis cirkuszt az öreg Carlshaw-nál. Tudod, a kocsmárosnál. Az anyámat rágalmazta a nyavalyás.

– Anyádat?

– Igen. Már régi dolog. Anyám akkoriban ángolnás süteményeket csinált. Három pennyért darabját, tudod. Kosárba raktuk, én házaltam velük. Ángolnás sütemény! Friss meleg az ángolnás sütemény! Ki akar ángolnás süteményt!... Minden este végigkiabáltam vele a falut. Aztán egyszer csak megtudtam, hogy valaki azt terjeszti, hogy az anyám zselatint tesz a süteménybe. Kinyomoztam, hát a vén Carlshaw-tól ered a pletyka. Odamentem, egyenest a kocsmába, előhúztam ezt a kést...

Clive látta, hogy a fiatalember elővesz egy hatalmas tengerészkést, és hadonászik a jó féllábnyi pengéjével.

– Tedd el, az istenért! – mondta. A szemét is eltakarta. A fiatalember becsattintotta a bicskát.

– Odanyomtam az orra alá, és azt mondtam neki: Carlshaw úr, maga piszok alak, hallom, hogy mit pofázik rólam meg az anyámról. Ha még egyszer kinyitja azt a ronda száját, fogom ezt a kést, és akkorára hasítom vele, hogy az egyik fülétől a másikig ér. Akkor aztán vigyoroghat, míg csak el nem patkol!... Ezt mondtam, na, isten engem úgy segéljen. Pedig akkor még kölyök voltam. Akkor aztán a nyavalyás feljelentett életveszélyes fenyegetésért, majdnem javítóintézetbe kerültem. De szerencsére csupa jó minősítesem volt, úgy aztán megúsztuk öt font büntetéssel meg a költségekkel.

– De hát akkor mi az istennek jársz a kocsmájába?

A fiatalember kidüllesztette mellét. Széles nevetés húzta szét vidám arcát.

– Ó, csak kiségiteni. Ha kezdődik valami, mint tegnap este is, én aztán megteszek minden tőlem telhetőt, hogy el ne aludjon a dolog. Beverek egypár ablakot, meg összetöröm egy kicsit a kocsmát. Ez,

persze, nem sokat használ a Kos hírnevének, és a rendes vendégek szép lassan mind átmennek a Harangba.

Clive nevetett, pedig a vad fejtörcs kínoztta.

– Szóval nem éppen nekem segítettél?

– Nem, nem – felelte a fiatalember lelkesen. – De hát ezt nem kell így felfogni. A vén Pofázónak már kijárt az a verés. Folyton csak pofázik a nyavalyás. Hogy így meg úgy végig kell harcolni azt a háborút az utolsó rohadt katonáig, meg az utolsó rohadt tengerészig. Véresszájú, hősködő alak. De csak látta volna azt, amit én! Nem így beszélne. Ahogy azok a szegény nyomorult alakok gázolták a vizet, és közben a dög stukák a belüket is kibombázták. A szíve vérzett az embernek, pajtás.

Clive a paplant tanulmányozta, aztán felnézett.

– A tengerészetnél szolgálatsz?

– Nem, dehogy. Csak postahajókon dolgoztam, jó nyári időben meg az Island Queennel hajókáztunk. Lementünk vele Little Bournetonba. Kis sétákat csináltunk, tudod, csak a bóják körül, fejenként egy shillingért, tizenkét év alatti tacsókóknak hat pennyért. Télen meg leállítottuk a hajót. Az idén, persze, nyáron se volt üzlet, csak kiegészíttem a garázsban, hát egyszer csak üzen értem a kapitány, jöjjen gyorsan, mert megyünk át, Dunkerque be, segítünk áthozni a fiúkat. Azt kellett volna látnod, pajtás. A nyavalyás öreg Island Queen nyolcsomos sebességgel járt, de most tízzel rohant, hogy majd kiszakadt a bele. De mégis jó volt, tudod, nagyon sekély járatú, úgyhogy jó közel oda tudtunk állni a parthoz. Odamentünk és felpakoltuk őket, és kijutottunk, és partra tettük a fiúkat, és mentünk megint. Micsoda két nap! És miféle hajók jártak ott a vízen, mint egy valóságos zsbivásár! Vontatók, halászhajók, torpedórombolók, motorcsónakok – minden vacak. Mi meg ott jöttünk-mentünk kellős közepütt azzal a sekély bárkával. A fiúk ott vártak a parton; gázoltak meg úsztak, úgy jöttek be hozzánk. Bizony, pajtás, keserves könnyeket sírtál volna ott te is. Szegény ördögök! Csupa seb, csupa vér mind! Tíz napja nem aludtak, csak feküdtek ott a parton, a hátukon, úgy lövöldözgettek puskákkal a stukákra. A dög repülők meg mintha csak agyaggalambokra puskáznának. A szíve vérzett az embernek. És aztán felszedni őket és kijutni, roskadásig megrakva. És partra tenni őket, és vissza megint. És azután, harmadnapra, eltisztult a köd és – bumm! Pont a

gépházat találták el, isten veled Island Queen. Ott úszkáltunk körülötte, aztán jött egy torpedóromboló, és felszedett bennünket, ezzel aztán befejeztük. Most itthon vagyok megint, de a fene tudja, az embernek semmi kedve visszamenni megint a garázsba. Érted, ugye?

– Persze – felelte Clive. – Nem is hiszem, hogy vissza tudnál menni.

Nagy lendülettel kidugta lábát az ágyból.

– Azt hiszem, fel kellene öltöznöm – mondta.

– Persze. Mindjárt jobban érzed magad, ha felkelsz... És te mit csinálsz, pajtás? Ne haragudj, hogy kíváncsiskodom.

– Ugyan, semmi baj. Én... hát éppen vakációzom.

– Értem. Hogy hívnak?

Csak egy pillanatig habozott.

– Briggs – felelte. – Clive Briggs.

– Örülök, hogy megismertelek. Én Joe Telson vagyok. Leviszem a bögrét. Megmosakodhatsz odalenn a vízvezetéknel. Senki sincs itthon, már jól benne vagyunk a délutánban.

Clive nézte, amint kiment az ajtón. Egy percig fogta a fejét. Aztán öltözni kezdett.

A régi kőhíd korlátjára támaszkodtak a szürkületben, és nézték lent a folyót.

– Furcsa dolog ez, tudod – mondta Joe –, ha az ember nézi a vizet. Olyan érzés, mintha menne az ember valahová. Mintha mi mozognánk. Gyerekkoromban órákig tudtam így lefelé bámulni, és olyan volt mindig, mintha én mennék, éppen visszafelé, mint a víz. Persze, az ember tudja, hogy a víz mozog és nem ő, de mégis fordítva érzi.

– Az is meglehet, hogy mi mozgunk, és a víz áll – mondta Clive.

– Aha, tudomány. Hát igen, így van ez... Mit szólnál egy fél literhez?

– Nem, köszönöm.

– Pedig most jót tenne neked. Felvidítana, hogy tapsolnál meg énekelnél.

– Nem tudnék én olyant. Különben is el kell mennem.

Joe felnézett.

– Hová? Hová mennél, pajtás?

– Ó, hát csak úgy elmegyek.

– Jól van, de ilyen későn már ne indulj! Maradj itt még egy éjszákára! El tudunk helyezni.

Clive a vizet fürkészte. Az apró, ferde tetős szobára gondolt, a konyhára, a csillogóan bronzhajú asszonyra, a forróan izzó szén, a sült kenyér, a szappanos víz szagára. Olyan otthonias volt az egész.

– Hát nem bánom, ha elszámolhatom. Tudod, az anyáddal. Másutt is fizetnék.

– Ugyan, nem számít ez semmit.

– Másképpen nem fogadhatom el.

– Hát akkor, ahogy gondolod. Ha meg tudod fizetni, anyámnak se jön rosszul. Tudod, minden apróság segít az emberen.

– Persze.

– No, mit gondolnál egy fél literről?

– Nem kell, én megjavultam.

– Jól van, de akkor mondd nekem valamit. Mit szólnál hozzá, ha elmennénk a repülőtéborba, az előadásra?

– Hová?

– A Női Kisegítő Légierőköz. Nem hallottad őket, mikor vonultak délután a zenekarukkal? Akkor keltettek fel.

– Nem emlékszem.

– Minden szombat este műsor van nálunk.

– Annyi műsort hallottam már.

– Tudom, de hát van ott nekem egy csinos kis babám. Biztos lesz egy barátnője is. Gyere, teljesítsd a kötelességedet az egyenruhás lányok iránt!

Clive a fejét rázta.

– Gyere, na! Jóképű fickó vagy te, azt úgyis tudod. Akkor meg ne sajnáld azt a kis örömet másoktól sem! Ne legyél önző! Meg kell osztani másokkal is a természet áldásait.

Clive nézte a vizet, sima és sötét volt a tükre, mint az acél.

– Épp erre van szükséged! – bátorította Joe. – Egy helyes kis baba, aki felvidítson.

Clive csak hallgatta ezt a vidám állhatatosságot, és elmosolyodott.

– Nem hiszem – felelte. – De hát végül is olyan mindegy, hogy mit csinál az ember. Akár ezt, akár azt.

– Na látod, így kell felfogni a dolgokat – mondta Joe. – Nem kell mellre szívni semmit... Keresd, szeresd, felejtsd el idejében!

Sötétben találkoztak, nem is látták egymást. A holdat felhők takar-
ták, csak a táborkapuhoz vezető út fehér kőszegélye látszott. Hango-
kat hallottak mindenfelől a közelből, emberek mozogtak körülöttük,
mégis magányosak és elszigeteltek voltak, mintha akaratuk ellenére
összezárták volna őket a feketeség szűk börtönében.

De azt meg mindketten megalázónak érezték volna, hogy együtt
megjelenjenek a világosságon.

– Elmenjünk az előadásra? – kérdezte Clive. – Vagy inkább sétál-
ni akar?

Válasz helyett a lány elindult, mentek lefelé a sötét úton anélkül,
hogy egymáshoz értek volna.

„Essünk túl rajta” – gondolta a férfi.

Addig mentek egy dűlőúton, hogy végül már nem is volt értelme,
hogy tovább menjenek. Alacsony fal szegélyezte az utat, Clive meg-
állt a fal mellett, egy bükkfa lombornyóje teljes sötétségbe burkolta
azt a helyet.

– Itt leülhetünk – mondta.

Leültek az alacsony falra, és vártak.

Zavarban voltak egymás közelségétől. Úgy érezték mindketten,
hogy most valami szokványos rutindolgot kell végigcsinálniuk, és
éppen az a tény, hogy rutindolgok következnek, visszatartotta őket.

De igazán Clive csak azt tudta, hogy a lány hallgat mellette, ez
pedig annyit jelentett, hogy vár valamire. Kíváncsi volt, milyen lehet.
Mély lélegzetet vett.

– Hogy tetszik a tábori élet? – kérdezte.

Még jó, hogy az ember mindig beszélhet valamiről, így aztán távol
tarthatja a rutindolgokat.

– Természetellenes – felelte vontatottan a lány. – Nem lehet kibír-
ni egy tisztára csak női világot. Az ember előbb-utóbb hisztériát kap
tőle. Nem gondolja, hogy az embereknek mégiscsak szüksége van
rá, hogy férfiak legyenek körülötte?

„Intellektuális típus – gondolta Clive. – Istenem, ez még rosszabb.
Pont egy ilyenkel kellett összeakadnom?!”

– És a háború kellett hozzá, hogy erre rájőjjön? – kérdezte végül.

– Nem, én komolyan beszélek. Olyan ez, mintha egy órát újra és
újra felhúznának, és a rugó folyton feszesebb lenne. Az ember úgy
érzi, ha még több nőt kell látnia, még több női dologról fecsegnie,

vagy még több női fecsegést hallania, hogy egyszerre csak üvölteni kezd. Ezért jöttem el magával.

– Máskor, persze, nem csinál ilyesmit, ugye?

– Nem kellene gúnyolódnia.

– *Touché!** Maga okos lány. De azért nagyon érdekelne, hogy magyarázná meg nekem vagy éppen saját magának, hogy mért van most itt.

– Megmondtam. Beszélni akartam tíz percig egy férfival, hogy magamhoz térjek. Akármilyen férfival. Csak nadrág legyen rajta.

– Tehát én egy akárki vagyok, nadrágban?

– Ne így értse! – felelte a lány. – Én csak menteni szeretném ezt a félszeg helyzetet, hogy itt vagyok. Érti már?

Clive érezte a lány hangjának őszinte csengését.

– Rendben van – felelte –, beszéljen csak tovább!

– Ne haragudjon! Én általánosságban beszéltem, maga meg személyeskedik. Borzasztó rossz az egész. Én azt hittem, hogy a nők magukban is meg tudnak lenni. Ebben én hinni akartam. Hogy meg tudunk élni a magunk lábán, pedig nem tudunk. Olyanok vagyunk egy csoportban, mint egy sereg hisztérikus iskoláslány. Persze, visszafojtjuk a hisztériánkat, de azt hiszem, attól csak rosszabb. Így van?

– Persze. Nagyon rossz az idegrendszernek.

– Nem, nem erre gondolok. Bár ilyesmire sose gondoltam ezelőtt. Arra se gondoltam, milyen lehet a férfiak élete a hadseregben, folyton csak egymás társaságában. Ők is belebetegszenek, hogy mindig csak férfiakat látnak, csak férfiakat hallanak, csak férfidolgokról beszélnek?

– Nem, a férfiak világa jó világ.

– Honnan tudja? Volt a hadseregben?

– Ez így van. Már az iskolában is ez a helyzet. Meg aztán van a katonák számára valami más is a hadseregben, ami levezeti.

– Micsoda?... Ó, értem, mire gondol. Könnyű feltételeznom, hogy csakugyan van ott erre a célra valami.

– Ne fölényeskedjék. Csak azt akartam mondani, hogy a férfiak sokkal őszintébbek egymás közt. Ennyi az egész.

– Nem tudom. Ez általánosítás. És nem mond semmit a nőkre

*Talált! Nyert!

nézve. Ez a világ mindenképp a férfiak világa, még a háborúban is, még akkor is, ha mi szintén egyenruhába bújunk, és megpróbáljuk elhittetni, hogy ez nem kizárólag a férfiak világa. Kíváncsi vagyok, miért nem tudnak a nők beleilleszkedni a szervezett életbe? Mert való igaz, hogy nem tudnak.

– Én azt hiszem, a legtöbbjük beilleszkedik.

– Ami azt jelenti, hogy én nem. Ez az. És akkor éppen arra lennék kíváncsi, hogy én miért nem tudom megtenni?

„Istenem – gondolta Clive –, ez azt akarja, hogy csak róla beszéljünk.”

– Nem tudom – mondta. – A beszédéből azt veszem ki, hogy maga jobb környezetből való, mint a legtöbbjük. A többiek afféle talpraesett kis majmok.

– Nagyon rendes lányok.

– *Esprit de corps** anyag. Szabályos emberi lények, ugyanannyi százalékkal a női aljasságnak, könnyelműségnek és szamárságoknak, mint a mindennapi életben. És attól, hogy egyenruhát húztak rájuk, még nem változtak át tüstént orléans-i szüzekké, mint ahogy a katonák sem gipszszentek.

– Kipling – felelte a lány. – De azért nagyon rendes lányok.

– Persze hogy azok – mondta Clive.

Lecsúszott a falról, és megkereste kezével a lányt. Túl akart esni rajta, végigcsinálni a rutindolgokat, és előhívni a lányból a csendes belenyugvást, vagy kiváltani belőle az ellenkezést.

Magához húzta nem nagy kedvvel. A lány homloka az arcához ért. Érezte a haja illatát. Tiszta illata volt a lánynak. Ösztönösen már felkészült a nem nagyon ápoltság kellemetlen izzadságszagára, amelyet alig leplez az olcsó púder émelyítő illata. Erre gondolt, míg a lány feje az arcához ért. A lány nem szólt, nem is mozdult, nem ellenkezett a pusztán kedvéért, ahogy szokás az ilyen helyzetekben.

Clive elengedte, a lány hátrahajolt. Érezte és hallotta is, hogy leporolja az egyenruháját.

– Nahát – mondta a lány.

– Mi az, hogy nahát?

*Csapatszellem.

- Ez elég utálatos volt, nem?
  - Miért lett volna utálatos?
  - Nem magunkra értem... Arra értem, ahogy csináltuk, mert úgy éreztük, hogy most ezt kell csinálni. Én kijöttem ide...
  - Mert azt gondolta, hogy én más vagyok... De ha most ezt akarja nekem mondogatni, akkor én... akkor...
  - Finomabb lehetett volna.
  - Visszamenjünk?
- Hallotta, hogy a lány elindult. Végigmentek a dűlőúton, az út fölél boruló fák alatt, amelyek még sötétebbé tették az elsötétített éjszakát. Mikor megálltak, a lány csak akkor szólalt meg újra.
- Elég lesz idáig... köszönöm szépen.
  - Nem akarja, hogy a kapuig kísérem, nehogy valaki meglássa, és...
  - Igen – felelte a lány. – Akkor én is olyan lennék, mint a többiek. Az embernek apránként kell beleszoknia a dolgokba. El sem akarjuk hinni, amíg el nem jön az ideje.
  - Mint a többiek? – kérdezte Clive. – Hiszen, ha jól értettem, az előbb azt bizonygatta, hogy azok nagyon rendes lányok.
  - Persze. Sok tekintetben nagyon rendesek.
  - Értem... akkor...
  - Sajnálom – mondta a lány. – Mármost, hogy azt mondtam, hogy utálatos. Nem magára értettem. Arra értettem... szóval mindkettőnkre... hogy elkezdtünk valamit, amihez semmi köze a szívünknek... Amit nem is akartunk igazán csinálni, csak a mozdulatokat csináltuk meg hozzá.
  - Clive szótlánul állt egy pillanatig.
  - Igaz – mondta végül. – Sajnálom, hogy utálatos voltam. Hogy hívják magát?
  - Prudence. Prudence Cathaway.
  - Prudence?
- Hátrább lépett és nevetett. Most először oldódott fel közöttük a feszültség, amellyel eddig saját magukat figyelték.
- Inkább Imprudence-nek* kellene hívni magát.

*Szójáték. Prudence: okosság, óvatosság, rátartiság. Imprudence – az ellenkezője

– Apám szerint is. Mindig belebonyolódok mindenféle kellemetlen dolgokba.

Ott álltak, nem tudtak határozni.

– Mondja, láthatom újra holnap este? – kérdezte Clive.

– Nem tudom. Valószínűleg dolgom lesz.

– De lehet, hogy nem.

– Azt még nem tudhatom.

– Én mindenképp eljövök. Majd helyrehozom a női öntudatát! Várni fogom... ott a falnál...

– Biztosat nem ígérhetek. Mi lesz, ha mégsem jövök el?

– Ha nem jön?... – Clive gondolkozott egy pillanatig. – Ha nem jöhet... hát annyi baj legyen!

– Maga legalább megmondja az igazat! – mondta a lány. – Ez a legnehezebb, kimondani az igazat, amikor olyan könnyen hazudhat az ember. Jó éjszakát.

– Jó éjszakát – felelte Clive.

Érthetetlen nyugtalanságot érzett, mintha valami kellemes dallamot hallgatott volna, és a kellős közepén egyszerre csak elzárnák a rádiót.

Figyelt, hallja-e még a lány lépteit a sötét úton, de semmi sem hallatszott.

6

Clive éppen a nyakkendőjét kötötte, amikor Joe a szobába lépett.

– Csak nem gondoltad meg a dolgot, Briggs?

Clive lehajtotta fejét a ferde tető alatt. A lemenő nap búcsúsugara keskeny csíkban tört át az apró ablakon. Clive a tükörhöz hajlott, hogy jobban szemügyre vegye az állát. Alig látott a napfénytől.

– Nem tehetem, Joe.

– No lám, hogy kicsípted magad! Randevúd van?

– Hát igen...

– A tegnap estivel?

– Nem, mással.

– Ó, a nők! Ritkábban is elég belőlük.
– Savanyú a szőlő, ugye komám? Biztos nem volt sikered.
– Dehogynem! Akkor van sikerem, amikor akarom.
– De tegnap este nem volt.
– Á, csak szórakozni akart velem az a Violet. Ahhoz pedig nekem nincs időm.

Joe leült az ágyra, átkulcsolta a térdét.

– Tudod, pajtás, régebben még belementem az ilyesmibe. Nem törődtem vele, meddig kell tenni a szépet. Csupa türelem voltam. De most, ha eljutok egy pontig, akkor azt mondom: a pokolba is, vagy kell neki, és akkor minden rendben van, vagy nem kell neki, akkor meg menjen a pokolba!

– Elvesztetted a férfibátorságod, Joe.

– Én? A nyavalyát!

– Te bizony. Vagy elvesztetted a bátorságodat, vagy az eszed kezd megjönni.

– Ma már több eszem van.

– Azt mondom én is.

– És akkor miért nem jön meg neked is az eszed? Gyere csak, beugrunk egy-két pohárra.

Clive feltette a kalapját, és mosolygott. Joe mulatságosan szomorú és tartózkodó képet vágott.

– Na jól van. Felhajtunk egyet gyorsan, aztán én eltűnök.

Joe visszanevetett rá, és felugrott.

– Ezt már szeretem! – mondta.

Kiléptek a kis házból a langyos nyári estébe. Tiszta és enyhe volt a kora augusztusi levegő.

Szótlanul mentek a kocsmáig. Az alacsony ajtóban lehajtották a fejüket, lépésük hangosan súrolta a homokkal behintett padlót. A kocsmáros észrevette őket, eléjük jött, kezét a kötényében törölgetve kihúzta a potrohos alakját, és hangosan szipákolat.

– Ide figyeljenek, maguk ketten! Itt semmi cirkusz ne legyen máma, mert...

– Te csak csináld a dolgod! – mondta Joe. – És hozz nekünk két pohár keserűt!

– Nem kell, gyerünk innét! – szólt közbe Clive. – Nem akarok itt maradni.

– Ugyan, a pokolba ezzel a... Igyál előbb egy pohárral, az jót tesz. Nyilvános hely ez... Mozgás, dagadt!

– Nem. Vegyünk inkább egy fél liter whiskyt, és gyertünk innen!

– Én? Szó se lehet róla! Hallod, Carlshaw? Két sört meg egy fél liter White Horse whiskyt, de pattanj!

Joe nevetve hátradőlt a falba szerelt bőrülésen.

– Most jól be van rezelve a disznó.

Elégedetten pillantott körül.

– Tudod, neked azért igazad van.

– Miben?

– A fél literben. Én csak azt mondom, az ember mindig vigyen magával egy keveset. Attól jön meg az egészséges lendület. Mert ha az se gerjeszti be a nőt az embernek, akkor jobb, ha nem is vesztegeti az idejét meg az energiáját. Vesszen az előleg és pucolj! Semmi értelme olyan lányra pocsékolni az időt, akit nem mozgat meg egy-két pohár ital.

– Te aztán hidegvérrel kezeled a nőket, Joe.

– Nem én. Csak józan ésszel, ennyi az egész. Semmi értelme, hogy az ember vesztegessen az idejét, üldögéljen, erről meg arról fecseggjen, amikor úgylis tudják mind a ketten, hogy mi a nyavalyát akarnak.

– Hát ez elég gorombán hangzik, Joe.

– Dehogylis. Csak úgy gondolom, mi az istent beszéljen az ember? Ott ül, azt mondja, hogy szép idő van, aztán tovább is ott ül, és nem mond semmit, aztán gondol egyet, és elkezd szájhősködni a háborúról.

– Ez bizony szűkre szabott társalgás.

– Hát minek fecseggjen az ember, ha fiatal is meg nőtlen is? Vagy kergesse el magától a nőket? Én bizony, ha nőekkel beszélek, nyíltan kimondom, hogy mit akarok.

– Akkor is, ha csak beszélsz róla?

– Jól van, pajtás, hagyjuk! – mondta Joe a homlokát ráncolva. – Nőkről fecsegni, az csak üres duma. Éppúgy, mint a háborúról. Az is csak duma. Akár be is foghatja az ember a mocskos pofáját.

– Ami a háborút illeti, mindenestre. De most ezt el se kezdjük!

– Igazad van. Ronda dolog az, pajtás! Milyen gyönyörű volt látni azt a nyavalyás brit hadsereget. Hasig a tengerben. Meg kellett tőle veszni... És elsüllyedni a szégyentől.

– A szégyentől? Miért?
– Mit tudom én. Csak úgy valahogy. De azt nem lehetett, hogy ne szégyellje magát az ember. Na, éppen most mondtuk, hogy nem beszélünk róla, te meg beleviszed az embert.
– Sajnálom. Na, itt van...
– Hét shilling, kilenc – mondta a kocsmáros.
– Az nagyon sok – mondta Joe.
– Két hete már új adó van rá. Háború van, gyermekem, ha még nem hallotta volna.
– Na, már megint kezdi – mondta Joe Clive-nak. Az éppen őt nézte.
– Akkor te miért nem mész harcolni? – fordult ismét a kocsmárhoz.
– Megint veszekedni akar?
– Jól van, menj a pokolba! Vagy mindjárt megkapod a magadét.
Joe vigyorgott, Clive egy tízshillinges bankót tett az asztalra. A kocsmáros leszámolta a visszajáró aprópénzt, és elvonult. Ittak. Aztán Clive felállt.

– Mégis elmész, Briggs? Pedig többet ér ez a sör, mint a nők.
– Másnapos lesz tőle az ember. Úgyis sokszor fáj a fejem mostanában.
– Az semmi ahhoz képest, amit a nőktől kaphatsz. Véletlenül rossz virágra szállsz, azt pedig nem lehet egy nap alatt kikúrálni.
– Vállalom a kockázatot. De berúgni nem akarok.
– Ettől a sörtől úgyse lehet.
– És vitatkozni se akarok.
– Azt sose én kezdem. Mindig a másik.
– Hát persze. Na, viziontlátásra.
– Viziontlátásra, pajtás. És el ne feledd, ha nem puhul meg két kortytól, akkor ne pocsekold az időt!

Clive intett búcsúzóul, és kiment a kocsmából. Erősen sötétedett. Lassan lépdelt a keskeny, kövezett járdán, szeme már hozzászokott a kocsmafényéhez. Ijesztően testetlen hangok vették körül az estében.

Csigalassúsággal vánszorgott az idő, az éjjeli bogarak zúgása pokoli lármának hangzott. De mindez megszűnt abban a pillanatban, amint meghallotta, hogy a lány belépett a fa lombjának sötétnél sötétebb sátra alá.

Lecsúszott a falról.

– Helló – mondta.

– Helló.

Szótlatlanul álltak, nem tudták, mit mondjanak.

– Örülök, hogy eljött – mondta végül Clive.

– Én nem örülök – mondta a lány.

– Miért nem?

– Úgy érzem magam, mint egy kimenős cselédlány.

– Nagyon kedves magától – felelte Clive élesen. – De ha úgy érzi magát, akkor minek jött ide?

– Csak – válaszolta a lány. – Csak azért, mert folyton arra gondoltam, milyen bolond dolog lenne, hogy itt üldögél a fal tetején, és én meg nem jövök.

Megérezte a lány hangjában a könnyed tónussal leplezett feszültséget. A sötétben nem volt közöttük távolság. Közelebb hajlott, hogy már azt hitte, arcán érzi a lány arcának melegét. De nem érintették egymást. Clive kissé visszahúzódott.

– Kedves magától, hogy gondolt rám – mondta végül. – Most pedig, ha csak ennyi volt az egész, akár vissza is mehetünk.

– Talán jobb is lenne – felelte a lány hűvösen.

Megindultak a sötét úton lassan és szótlatlanul. Aztán a közös rossz-kedv valahogy mégiscsak kapcsolatot teremtett közöttük.

– Remélem, az nem zavarja, hogy itt megyek maga mellett? – kérdezte Clive.

– Nem – felelte a lány. – Nagyon rendes magától, hogy visszakísér. Erre gyérünk!

Nekivágott az útmenti rétnek.

– Itt lépcső van – mondta ismét. – Lát?

– Az égvilágon semmit – mondta a férfi.

– Adja a kezét. Én jól ismerem itt a járást.

Érezte kezének melegét, míg fellépkedett a falépcsőn.

– Sokkal rövidebb, ha itt átvágunk a réten – magyarázta a lány,

Clive némán követte egy keskeny ösvényen. Csodálta egy pillanatra, milyen biztosan lépked a lány, de aztán rájött, hogy ő is könnyedén halad. Évek hosszú során a járókelők sima mederré taposták az ösvényt, ha rosszul lépett véletlenül az ember, rögtön megérezte az út füves, göröngyös szélét. Az elsötétítés új dimenziókat nyitott némelyik érzékelés számára.

– Valaha fény nélkül élt az ember – mondta Clive.

– Igen.

Rájött, hogy valamiképpen azt hitte, mintha a lány gondolatai együtt haladnának az övével. És lám, milyen messze vannak egymástól. Felnézett a csillagos égre, megbotlott és beleütközött a lányba.

– Bocsánat.

– Semmi baj.

– No, hogy mennek a dolgok abban a tisztára női világban?

– Kitűnően. A lányok nagyon rendesek.

– Tudom.

– Tudja?

– Persze. Maga mondta. Nem emlékszik?

– Ahá.

Clive úgy érezte, hiába próbálkozik, nem tudja megvigasztalni.

– Igazán sajnálom, hogy ez a mai este... Érti, ugye, mire gondolok?

Gyorsan válasz jött a sötétből:

– Én is sajnálom. Ne haragudjék rám!

– Semmi baj. Azt tesz, amit akar. Szabad országban vagyunk, legalábbis azt mondják.

– Igen, de... Tudja, én azt hiszem, nem is való nekem az ilyesmi. És úgy érzem, akármit mondok is, az rögtön olyan hamisan cseng, mint amikor a lányok illendőségből mondanak valamit, pedig nem is úgy gondolják.

– Látja, ez igazán nagyon kedves magától, hogy igyekszik megmagyarázni. De azért ne vegye a szívére!

A lány nevetett.

– Az a baj, hogy nagyon is a szívemre veszem. Tudja, maga miatt. Maga igazán... szóval nagyon rendesen viselkedik.

– Tisztára, mint Galahad lovag. Az én szavam... De mi az ottan?

– Csak egy szénakazal.

– Jóságos ég, azt hittem, valami őskori állat. Ahogy itt egyszerre csak elébünk meredt.

A lány megállt.

– Elég, ha eddig kísérem? – kérdezte Clive.

– Igen, köszönöm szépen.

Ott álltak szótlánul.

– Ne ülünk le? – mondta végül a férfi. – Most már aláírtuk a fegyverszünetet.

– Az első lépés – mondta a lány halkán.

Clive hallotta, ahogy leült a szénába. Mellé telepedett, a mocorgás megszűnt. Nem láthatta a lányt, ettől még jobban érezte a jelenlétét. Olyan sokáig hallgattak, hogy már a saját lélegzetüket hallgatták. Érezte, hogy a lány vár valamire. Érezte, hogy megremeg.

– Fázik?

– Egy kicsit. Azt hiszem.

Clive motozni kezdett a zsebében.

– Nem inna egy kortyot?

Hallotta kétszer a lány lélegzetvételét.

Be és ki, be és ki.

– A második lépés, ugye? – szólalt meg halkán.

De a tenyere végigcsúszott a férfi karján, míg a kezéhez nem ért.

– Nincs benne dugó – mondta Clive. – Ez a jó nevelés. Mindig mondta az anyám, húzd ki a dugót az üvegből, mielőtt egy hölgyet megkínálsz.

Hallotta a lány nevetését.

– Különösen, ha az a hölgy egy szénakazalban ül.

Clive a térdére támasztotta a könyökét, nem érzett kedvet hozzá, hogy bármit is feleljen. Csendes kortyolást hallott, majd a lány hangját.

– Tessék!

Elvette az üveget és ivott. A whisky forrósága rögtön a fejébe szállt. Mintha kissé megdőlt volna a föld, és úgy is maradt ferdén. Gondosan bedugaszolta az üveget.

– Volt már részeg úgy istenigazában? – kérdezte. – Úgy a sárga földig? Az öntudatlanságig?

– Nem. És maga?

– Én igen. Két napja. De teljesen. Égészen kikészültem.

– Ez megnyugtatóan hangzik. És milyen érzés?

– Finom. Másnap, amikor felébred az ember, kissé pocsékul érzi magát, de valahogy mégis remekül. Fáradtan, üresen és megdicsőülten. Mint a megtisztultak és feloldozottak. Mintha minden bűnétől tisztára mosták volna... Így valahogy.

– Ahogy hallgatom, ez pontosan olyan, mintha nekem találták volna ki. Akár meg is próbálhatnám.

– Becsapni azért nem akarnám, kislány! Van valami, amit még nem mondtam. A fejfájást másnap reggel.

– Azt megkockáztatom. Szabad az üveget?

Odanyújtotta, de fogta még szorosán, úgyhogy a kezük összeért.

– Meg aztán a lelkifurdalás is – mondta.

– Úgy beszél, mintha a saját lelkiismeretemet hallgatnám. De én nem hiszek a lelkifurdalásban. Gyerünk csak!

Clive elengedte az üveget.

– És az a gyalázatos érzés a gyomrában – folytatta. – Mintha méregzöld hajók hányódnának egy langyos, zsíros mosogatólé-tengeren.

– Most meg úgy beszél, mint valami Mefisztó, akinek sikerült valakit kísértésbe vinni, és közben már kárörvendve gyűjti az alibit, hogy ő bizony előre figyelmeztette az áldozatát.

– Hát nagy disznó vagyok, az igaz. De azért én figyelmeztettem...

– Már késő – mondta a lány, – Majd szóljon nekem, ha már részeg leszek... úgy istenigazában.

– Észreveszi magától is.

– Semmit se érzek.

– Később hat. Várjon csak néhány percig!

– Nem, én nem tudok berúgni. Ihatok akármennyit. Megpróbáltam otthon tavaly karácsonykor. Ittam és ittam, és semmit se ért.

– Nem kell csüggedni.

– Újra megpróbálok.

– Nem. Várjon egy kicsit! Rosszul lesz.

– Az én bajom, ha egyszer azt akarom.

– Ha akarja...

Odaadta az üveget, és várt, amíg hallotta, hogy a lánynak kifogy a lélegzete. Akkor utánanyúlt és elvette.

– Visszakísérjem a táborba?

– Nem. Maga kérte, hogy találkozzunk, most meg gyorsan vissza akar küldeni a táborba. Ilyen egy Galahad lovag?

– Azt hiszem, éppenséggel, hogy ilyen.

– Nem, nem ilyen. Ez csak az a bizonyos én-megmondtam-neked dolog a saját lelkiismerete számára. Történjék bármi, maga most már elmondhatja saját magának: Én felajánlottam neki, hogy hazaviszem... Pedig nem is akar engem igazán hazavinni.

– Bolondság.

- De igaz.
- Mondjuk.
- Akkor hát rendben vagyunk. Maradjunk itt szépen, és beszélgessünk! Magáról fogunk beszélni.
- Rólam? – kérdezte a férfi. – Mit?
- Mért akart újra találkozni velem?
- Ó, nem volt rá semmi különös okom.
- Jobb szerette volna, ha nem kérdezősködik tovább a lány. Erőltetetten csengett a hangja.
- Csak azért, mert nő vagyok, ugye?
- Bolondság.
- Az bizony. Hisz maga nem is ismer engem. Világosan még nem is láttuk egymást. Azt sem tudja, milyen vagyok. Csak annyit tud, hogy nő vagyok... Egy szoknyás valaki.
- Én meg egy nadrágos valaki vagyok. Nadrág és szoknya, ennyi az egész – felelte Clive nyersen.
- Igen. És ez elég utálatosan hangzik – mondta a lány. Gyengén hallatszott a hangja, mintha távolról beszélne.
- Nadrág találkozik Szoknyával – folytatta. – Cél: csábítás. Két pont közt a legrövidebb út.
- Maga összevissza beszél.
- Jogom van hozzá. Azt teszek, amit akarok.
- Maga már becsípett.
- Egészen tiszta a fejem... Mert ez volt az elképzelése, ugye? Alkalmi kaland az egyik katonalánnyal. Séta karonfogva. Aztán ölelés. Aztán... és itt van az a rész, ahol mindig elsötétül a film. Csak tudnám, hogy mért?
- Mert a mozinak több esze van, semhogy ilyesmiről akarna tárgyalni.
- De így képzelte, ugye? Mondja meg az igazat!
- A lány megfogta a karját. Clive eltolta a kezét, hidegen beszélt:
- Nézze, azt nem mondhatom, hogy azért akartam látni, mert maga olyan gyönyörű. Hisz amennyire eddig láthattam, azt sem tudom, hogy egyáltalán szép-e.
- Nem is vagyok... Nem nagyon.
- Azt sem mondhatom, hogy azért akartam találkozni magával, hogy társalgási gyakorlatokat folytassunk, vagy csak úgy elcseveg-

jünk egy kicsit. Vagy talán szépen énekel, vagy kártyatrükköket ismer...

– Ezek szerint akkor csak az az egy dolog marad – mondta a lány, és elhallgatott. Clive elhatározta valami gyerekes daccal, hogy addig ő sem beszél, amíg a másik meg nem szólal.

– Nem jó – mondta végül a lány. A hangja megváltozott. Szelíd volt és bizonytalan. – Arra én nem is lennék jó.

– Mire?

– Úgyis tudja. Azt hiszem, nagyon csalódnék bennem. Jobb lenne, ha más után nézne. Aki inkább... – Elcsuklott a hangja. Aztán nagyon határozottan folytatta: – Bocsásson meg! Eddig rólam beszélünk, beszéljünk most már magáról!

– Jó – felelte Clive. – Hogy mi a véleményem magáról, ugye?

A lány nevetett, és Clive-ot lenyűgözte egy pillanatra hangjának teli csengése.

– Kérek még egy kortyot! – mondta a lány.

– No, most berúg...

– A fejemmel nem. De a nyelvem azért jobban forog tőle.

– Szóval maga a fecsegő részek csoportjába tartozik?

A lány erre nem mondott semmit. Kis szünet után azt kérdezte:

– Tehát? Mit csinál maga itt?

– Üdülök.

– Üdül! Épp olyan idők járnak most!

– Miért? Mi kifogása ellene?

– Mi a kifogásom? Nos, mintha valami háborúféle lenne. Most minden emberre szükség van. És akkor maga...

– És akkor én?

– Jaj, most haragudni fog.

– Honnan tudja?

– Tudom... De hát füttyülök rá. Mért nincs egyenruhában?

– Úgy beszél, mint azok az átkozott toborzóplakátok. Mért kellene egyenruhában lennem?

– Tisztességből. Azért. Önmagának is tartozna ezzel.

– Úgy szónokol, akár Blimp ezredes.*

*A régivágású angol katonatiszt közmondásos, fókabajszos alakja. A szolgálati szabályzathoz mereven ragaszkodó, korlátolt és komikus figura.

– Mért ne? Ha mi, nők is kivesszük a részünket. És akkor itt vannak az ilyen fiatal emberek, mint maga... Nos, ha én férfi lennék, én...

– Valószínűleg csak a szájával harcolna. Tegnapelőtt este pontosan az ilyen dumáért vertem be egy dagadt pasas orrát.

– Ide figyeljen! – mondta a lány. – Ezt a munkát el kell végezni. Ha én férfi lennék, semmi esetre sem maradnék otthon csak azért, mert még nem hívták be a korosztályomat, vagy mert a foglalkozásom miatt felmentést kaphatnék. Én bevonulnék. Én magam mennék jelentkezni. Én...

– Hagyja már abba!

– Vagy talán lelkiismereti okokból ellenzi a háborút?

– Hagyja abba! Azt se tudja, mit beszél.

– Hát akkor mért nem katona?

– Cö-cö-cö-cö – csúfolódott Clive.

– Azt kérdeztem, mért nem katona.

– Maradjon csak a szerelemnél, annak sokkal több értelme van.

– Mért nem katona?

– Hagyja már, az isten szerelmére! Hisz katona vagyok.

– Katona? És akkor mért van civilben?

– Mért ne lennék? Nem tilos a polgári ruha. Vagy talán tilos? Szabadságon vagyok, és civilbe vágtam magam.

– Én nem szégyelném az egyenruhát.

– Arról szó sincs. Szeretném egy kicsit elfelejteni.

– Értem – mondta a lány vontatottan. – Én is szeretnék néha megfedkezni erről a tábori életről.

– Na, most már rólam is beszéltünk. Mehetünk?

– Még ne. Innék egy kicsit.

– Már csak egy korty van az alján.

– Nem baj. Akkor hát... igyunk a két fegyvernemre. Éljen az egyenruha!

– Marhaság – mondta a férfi.

– De kérem!

– Bocsánat. Akkor hát igyunk, kislány! Éljen a gyalogság, a többi mind bolondság! Elállt már sok évig, igyuk ki fenéki!

A lány visszaadta az üveget.

– Most már szédülök.

– Hát jól elpocsékoltuk volna a whiskyt, ha még most se szédülne.

– Remekül érzem magam.

– Reggel majd nem fogja. Na, mehetünk?

– Ne – mondta a lány. – Nagyon jó itt.

Hanyatt dőlt a szénában, Clive föléje hajolt, megkereste a száját, és megcsókolta. A lány meg se moccant.

– Szépen kezdi az előnyomulást – mondta.

A férfi felült.

– Az ördögbe is, gyerünk már innen! Mit akar tulajdonképpen?

Mit gyötri magát?

A lány nem válaszolt. Kezét a férfi térdére tette, ott is hagyta.

– Egy percig várjon, legyen szíves! – szólalt meg a lány. – Csak egy kicsit maradjon nyugton!

Sokáig feküdt csendesen a lány. Aztán megmozdult.

– Jöjjön ide! – mondta.

Lassan magához húzta a férfi fejét. Aztán megcsókolta. Clive a lány feje alá csúsztatva a karját. A másik keze rátalált a mellére.

– Legyen gyengéd! – mondta a lány nagyon szelíden. – Legyen gyengéd, akkor nem fogok félni.

Clive újra megcsókolta. A lány keze a mellének feszült, a hangja alig hallatszott:

– Ez az egyenruha nem valami kényelmes a csókolózáshoz. Várjon egy pillanatig. Valamit le kell vetnem.

A férfi nem válaszolt. Pár pillanat múlva forró karok nyúltak feléje.

Később a lány azt mondta:

– Hát megvolt egy szénakazalban. Ez elég közönséges, nem?

– Kerítés tövében még közönségesebb – felelte hidegen a férfi.

A lány csendesen feküdt a hátán.

– Elképzelem – mondta végül –, ha visszamegy a csapatához, biztosan elmeséli majd, hogy találkozott egy lánnyal a légierőktől, és... kíváncsi volnék, milyen kifejezést használ majd erre?

– Sokkal tisztességesebbet, mint amilyenre gondol. Magának pedig meglesz az a vigasza, hogy tett valamit az egyenruhás fiúkért. És mindezt a hazafiság nevében! Képzelve csak el, milyen eredményesnek és öntudatosnak érezheti majd magát.

Elfordította a fejét. Valami mocorgást hallott, érezte, hogy a lány keze a hajára simul.

– Ne! – mondta a lány. – Ne beszéljünk így, ehhez nincs jogunk, nem?

– Maga kezdte...

– Akkor. De most...

Könnyedén simogatta a férfi haját, és Clive szinte érezte, hogy közben most mereven bámul a sötétbe. Gyengéden, lassan simogatta a kéz, vigasztaló mozdulatokkal, mintha kettőjük közül egyszerre a lány lett volna az idősebb és bölcsebb. Ő meg semmi egyébről nem tudott, csak az éjszaka csendjéről és a széna túláradoán édes illatáról. Aztán, mint amikor lezárják a vízcsapot, megszűnt az idő. Később arra eszmélt, hogy felült fektéből, és a lány karját szorongatja. Még hallotta saját kiáltását:

– Ki az?...

– Ne! – mondta a lány. – Ne bántson! Én vagyok.

– Persze – felelte Clive már egészen ébren.

Előrehajlott, a halántékát dörzsölgette.

– Ne haragudjék! – mondta. – Borzasztóan fáj a fejem, s azt hiszem, álmodtam is valamit.

– Egészen biztos. Először nyugodtan aludt, aztán meg borzasztóan csikorgatta a fogát. Amikor felébresztettem, majdhogy el nem törte a karomat.

– Ne haragudjék!

– Mennem kell most már.

Clive felállt, nyújtotta a kezét. Egyáltalán nem tartotta különösnek, hogy a lány elvárja tőle ezt a mozdulatot, sem azt, hogy a sötétben is biztonsággal megtalálja a kezét. Felsegítette, és szótlanul, álmatag békességben elindultak az ösvényen a tábor felé.